

Nr 56.

Ankom till riksdagens kansli den 25 maj 1945 kl. 4 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364) jämte i ämnet väckt motion.

Genom en den 23 februari 1945 dagtecknad proposition, nr 119, vilken hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden, anhållit om riksdagens yttrande över följande förslag till

Kungörelse

om ändring i byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364).

Häri genom förordnas, dels att 2 och 49—53 §§, 53 a § 1 och 2 mom., 54—58 §§, 61 § 1 mom., 70 §, 73 § 1 mom., 79 a, 105, 108 och 116 §§ samt 124 § 1 mom. byggnadsstadgan den 20 november 1931¹ skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives, dels ock att i samma stadga skola införas fem nya paragrafer, betecknade 56 a, 60 a, 60 b, 60 c och 109 a §§, med nedan angivet innehåll samt, beträffande 60 c §, med den överskrift som i det följande angives.

2 §.

1 mom. Byggnadsordning skall uppgöras med ledning av normalförslag, som upprättas av byggnadsstyrelsen, samt antages av stadsfullmäktige efter byggnadsnämndens hörande.

Byggnadsordning skall för att bli gällande efter byggnadsstyrelsens hörande fastställas av Konungens befallningshavande; har byggnadsstyrelsen avstyrkt fastställelse av byggnadsordning, mot vilken Konungens befallningshavande icke har något att erinra, skall dock frågan om fastställelse hänskjutas till Konungen. Vägras fastställelse, skall skäl därtill givas.

Vad i första och andra styckena stadgats skall äga tillämpning jämväl i fråga om ändring i eller tillägg till byggnadsordning.

2 mom. Saknar stad byggnadsordning och har sådan ej blivit av stadsfullmäktige antagen inom två år efter det denna stadgas bestämmelser angående stad blivit för staden gällande, ankommer det å Konungens befallningshavande att anmäla förhållandet hos Konungen.

¹ Senaste lydelse, se beträffande 53 § SFS 1936: 218, 53 a och 108 §§ SFS 1944: 545 och 631, 54 § SFS 1940: 121 och 79 a § SFS 1937: 293.

49 §.

1 mom. Alla i en byggnad ingående bärande delar skola, där ej byggnadsstyrelsen för visst fall medgivit avvikelse, hava sådana mått, att påkänningarna icke överskrida de värden, vilka angivas i anvisningar som utfärdas av byggnadsstyrelsen, samt jämväl i övrigt utformas i enlighet med byggnadsstyrelsens anvisningar.

2 mom. Boningsrums golv, väggar och tak, som gränsa mot det fria eller mot icke uppvärmt utrymme, skola hava minst den värmeisoleringsförmåga, som angives i anvisningar av byggnadsstyrelsen.

Boningsrum skall, där tillbörlig uppvärmning eljest ej erhålles, förses med tjänlig eldstad eller annan tillfredsställande anordning för rummets uppvärmning.

Vad i första och andra styckena föreskrives om boningsrum skall gälla jämväl om arbetsrum; dock att med hänsyn till arten av den verksamhet, för vilken rummet är avsett, eftergift i skälig mån må av byggnadsnämnden medgivas.

3 mom. Byggnad, som inrymmer bonings- eller arbetsrum, skall i enlighet med anvisningar av byggnadsstyrelsen uppföras så att tillfredsställande ljudisolerung erhålles.

4 mom. För vinnande av tillfredsställande luftväxling inom byggnad skall iakttagas:

att i bonings- och arbetsrum samt bad- och duschrum finnes erforderlig anordning för införande av frisk luft och för avlägsnande av den förbrukade; att i kök eller annat utrymme för matlagning samt tvättstuga anordnas imrör;

att skafferi förses med friskluftsintag;

att klosettrum förses med utsugningskanal; samt

att till pannrum anordnas luftintag direkt utifrån, där ej undantag finnes kunna medgivas med hänsyn till anläggningens ringa storlek eller andra särskilda omständigheter.

Beträffande sättet för luftväxlingens ordnande skola, där ej byggnadsstyrelsen för visst fall medgivit avvikelse, iakttagas anvisningar, som byggnadsstyrelsen utfärdar.

5 mom. I varje boningsrum skall finnas fönster, som skall vara tillräckligt stort och lämpligt anbragt samt så vetta omedelbart åt det fria, att rummet erhåller god dager. Vad nu sagts gälle ock om arbetsrum; dock att med hänsyn till arten av den verksamhet, för vilken rummet är avsett, eftergift i skälig mån må av byggnadsnämnden medgivas.

6 mom. Till skydd mot fukt i bonings- och arbetsrum skola iakttagas anvisningar, som byggnadsstyrelsen utfärdar.

50 §.

1 mom. I boningsrum skall — — — tillhör bostadslägenhet.

2 mom. Golv i tvättstuga, bad- och duschrum skall utföras av för vatten

ogenomträngligt ämne samt läggas i lutning mot avlopp. Bjälklag under dylikt utrymme skall, där så lämpligen kan ske, utföras av betong. Utföres bjälklaget av trä, får fyllning ej förekomma.

51 §.

1 mom. Bostadslägenhet skall så anordnas, att den bereder möjlighet till trevnad och god hygien. Den skall sålunda erbjuda lämpliga och tillräckliga möbelplatser, vara försedd med tambur, nödiga garderobsutrymmen och behöflig sanitär utrustning samt i övrigt tillgodose skäligen anspråk på utrymme och bekvämlighet. Lämplig förbindelse bör anordnas mellan rummen med undvikande såvitt möjligt av mörka eller otillräckligt dagerbelysta utrymmen.

Vid planläggande av bostadslägenhet bör tillses, att den får så soligt läge som möjligt och, där så lämpligen kan ske, göres genomluftbar.

2 mom. Boningsrums golvyta får icke understiga 9 kvadratmeter; dock må golvytan i matrum med direkt anslutning till kök inskränkas till 6 kvadratmeter. Undantag må ock av byggnadsnämnden medgivas för sovrum, avsett för endast en person, eller eljest, där särskilda förhållanden föreligga. I intet fall får golvytan understiga 6 kvadratmeter.

I bostadslägenhet om ett eller flera rum och kök skall golvytan hos ett av rummen eller köket vara minst 18 kvadratmeter. I annan bostadslägenhet med endast ett rum må golvytan icke understiga 15 kvadratmeter, om till lägenheten hör kokvrå eller annat utrymme för matlagning, samt eljest 12 kvadratmeter. Undantag må av byggnadsnämnden medgivas för lägenhet, vars användning står under betryggande tillsyn, liksom eljest i särskilda fall.

Kök, varmed skall förstås utrymme för matlagning med en golvyta av minst 6 kvadratmeter, får icke hava mindre bredd än 1,50 meter och skall hava fönster, som är öppningsbart mot det fria.

Kokvrå får icke hava mindre golvyta än 2 kvadratmeter eller mindre bredd än 1,40 meter och bör vara försedd med fönster, som är öppningsbart mot det fria.

Beträffande minsta tillåtna golvytan hos bad-, dusch- och klosettrum skola iakttagas anvisningar, som byggnadsstyrelsen utfärdar.

3 mom. Våningshöjden i bonings- och arbetsrum skall, räknat från golv till golv, vara minst 2,90 meter.

Utan hinder av vad nu sagts må våningshöjden vara lägst 2,70 meter i byggnad, som ej inrymmer flera än två för familj avsedda lägenheter, och lägst 2,60 meter å vinden till enfamiljshus.

Möter svårighet att för något enstaka rum i bostadslägenhet eller eljest i särskilt fall ernå föreskriven minimihöjd, må byggnadsnämnden tillåta mindre våningshöjd, dock ej under 2,40 meter.

Där tjockleken av bjälklag är större än 32 centimeter, skola ovan angivna våningshöjder ökas med minst det mått, varmed tjockleken av bjälklaget överstiger 32 centimeter.

Ej må i något fall boningsrums kubikinnehåll understiga 15 kubikmeter.

4 mom. Beträffande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Konungen eller av byggnadsstyrelsen, eller beträffande annan allmän byggnad, som tillhör kronan, må mindre avvikelser från vad som föreskrives i 2 och 3 mom. medgivnas av den myndighet, som har att pröva ritningar till byggnaden.

52 §.

1 mom. Grund skall läggas på marklager av tillräcklig bärförmåga eller, där sådan finnes endast å större djup, säkerställas genom pålning eller på annat sätt.

2 mom. Grundmur eller grundpelare, som icke lägges på berg, skall nedföras till frostfritt djup. Läggas grund på berg, skola, där så erfordras, pallar utsprängas för densamma, och skall för byggnad i gatulinje berget invid gatan nedsprängas minst 30 centimeter under gatuplanet.

3 mom. Uppföres byggnad av mer än en vånings höjd i gräns mot grannfastighet, skall grundmur eller grundpelare i gränsen nedföras till vanligt källardjup, ändock att källare i byggnaden ej ifrågakommer.

Vad sålunda stadgats skall ej gälla, där marken utgöres av berg och källare ej anordnas i byggnaden närmare gränsen än 3 meter. Undantag från stadgandet i första stycket må därjämte efter grannens hörande medgivnas av byggnadsnämnden, där nämnden med hänsyn till höjdförhållanden eller markens beskaffenhet eller eljest prövar skäligt.

4 mom. Där källare anordnas, skola grundmur och källargolv så utföras eller behandlas samt omgivande mark så dräneras, att erforderligt skydd erhålles mot fukt i källaren. Vad här sagts om källargolv gäller även annat golv, som lägges direkt på marken.

Där källare ej anordnas, skall marken invid grundmurarna och under byggnaden på tillfredsställande sätt dräneras, varjämte matjord under byggnaden skall bortschaktas, bottenvåningens bjälklag väl isoleras mot kyla, fukt, dunster och annan olägenhet samt det fria utrymmet därunder väl ventileras.

5 mom. Murar och väggar skola medelst betryggande fuktisolering avskiljas från grunden.

53 §.

1 mom. Byggnad, som uppföres i gräns mot grannfastighet, skall, såvida ej framförvarande område till minst 12 meters bredd är undantaget från bebyggande, avskiljas från grannfastigheten medelst brandmur.

Där särskilda — — — bestridande hävas.

Då särskilda — — — avsevärt ökas.

2 mom. Byggnad av trä med större planyta än 300 kvadratmeter skall, där ej byggnadsnämnden efter brandchefens hörande på grund av särskilda skäl medgiver undantag, genom brandmur avdelas så, att ingen del överstiger nämnda mått.

3 mom. Brandmur skall uppföras antingen av bränt tegel med en volymvikt av minst 1,4 kilogram per kubikdecimeter, varvid muren skall hava

en tjocklek av minst 23 centimeter, eller ock i annan, av byggnadsstyrelsen godkänd likvärdig konstruktion; dock gäller för brandmur, som utgör yttervägg till bonings- eller arbetsrum och ej är motbyggd, i tillämpliga delar vad i 49 § 2 mom. stadgas.

4 mom. Införes imrör eller annan luftkanal i brandmur, skola kanalens ytter- och innerväggar sammanlagda hålla minst den för muren föreskrivna godstjockleken. Införes slits i brandmur, skall vad nu sagts äga motsvarande tillämpning. Vid luftkanal, vars bredd i murens längdriktning ej överstiger 15 centimeter, och vid vertikal slits av samma bredd må dock godstjockleken vara mindre men får ej understiga 11 centimeter mot murens ytersida.

Angående rökrör i brandmur samt angående luftkanal i brandmur, som ej är motbyggd, skall vad i 56 § 2, 6 och 7 mom. stadgas äga motsvarande tillämpning.

Anbringas balk- eller bjälkändar i brandmur, skall murens tjocklek på ytersidan vara minst 11 centimeter.

Utföres brandmur i särskild, av byggnadsstyrelsen godkänd konstruktion, må medgivas de undantag från bestämmelserna i detta moment, som påkallas av omständigheterna.

5 mom. Brandmur skall uppföras från grunden till byggnadens tak. Är taket av samma höjd som grannhusets, skall brandmur vid eller inom byggnad för industriellt ändamål uppdragas 50 centimeter och annan brandmur 30 centimeter över taket; dock må byggnadsnämnden, där faran för elds uppkomst prövas ringa, efter brandchefens hörande medgiva att, i stället för brandmurens uppdragande över taket, dettas undersida förses med brandhärdig beklädnad till en bredd av minst 60 centimeter närmast brandmuren. Takpanel eller annat trävirke än yttre väggbeklädnad får icke framdragas över brandmur.

6 mom. Brandmur, som helt eller delvis icke är motbyggd, skall behandlas såsom fasad och färgas i lämplig färgton. Uppför granne byggnad mot sådan brandmur, är murens ägare skyldig att å delar som motbyggas borttaga utspringande isolering, listverk och dylikt.

53 a §.

1 mom. Uppföres byggnad i tre eller flera våningar, skola vertikala bärverk, bjälklag över källare samt översta på mur eller därmed likvärdigt bärverk vilande bjälklag utföras brandsäkert. Uppföres byggnad i flera än fyra våningar, skola jämväl övriga bjälklag utföras brandsäkert.

Undergår byggnad, — — — vilande bjälklag.

Vid tillämpning — — — än hälften.

2 mom. Vid uppförande av större stationsbyggnad till järnväg eller av därmed jämförlig större byggnad, avsedd att nyttjas för den allmänna samfärdseln, eller byggnad för industriellt ändamål, i vilken i regel minst femtio personer samtidigt äro sysselsatta, skola, oavsett antalet våningar, vertikala bärverk och samtliga bjälklag utföras brandsäkert. Vad nu sagts skall ock gälla med avseende å byggnad, som inrymmer undervisningsanstalt och

är avsedd att hysa minst hundra personer, ävensom byggnad, som inrymmer vårdanstalt, hotell eller pensionat och är avsedd att hysa minst femtio personer.

Undergår byggnad, — — — motsvarande tillämpning.

54 §.

1 mom. Efter brandchefens hörande må byggnadsnämnden föreskriva, i vad mån källare eller vind eller byggnad i sin helhet skall avdelas med brandsäkra, brandhårdiga eller flamskyddande väggar och huru takets undersida invid sådan vägg å vind skall skyddas mot brand. Öppning i dylik avskiljande vägg skall förses med dörr av åtminstone brandhårdig konstruktion.

2 mom. Å hanbjälkarna eller inom utrymme ovan inredd vind må i byggnad med två eller flera våningar, vindsvåningen inräknad, boningsrum ej anordnas; ej heller må skiljeväggar uppsättas i vidare mån än byggnadsnämnden kan finna nödigt föreskriva till skydd mot brands spridning. Är sådant utrymme eller någon del därav avsett att användas till upplag för brännbara föremål, skall det vara avskilt från undervarande vindsvåning medelst ett med brandbotten försett eller i brandsäker konstruktion utfört bjälklag, vilande på brandsäker stomme; och må i sådant fall utrymmet för tillgodoseende av i huset boende personers behov av förvaringsrum uppdelas medelst skärmar av metalltrådsnät eller på annat sätt som kan av byggnadsnämnden godkännas.

3 mom. I byggnad med två eller flera våningar, inredd vindsvåning inräknad, skola, om byggnaden inrymmer flera än fyra lägenheter för bostads- eller affärsändamål, inre takytor och lägenhetsskiljande väggar ovan källarbjälklaget åtminstone flamskyddande beklädas. I byggnad för bostads- eller affärsändamål med tre eller flera våningar skola motsvarande byggnadsdelar förses med åtminstone brandhårdig beklädnad.

I källarrum med eldstad skola väggar och tak förses med åtminstone flamskyddande beklädnad, där ej byggnadsnämnden annat föreskriver beträffande viss byggnad.

Där i fabriker, verkstäder eller dylika anläggningar, som kunna medföra elffara, väggar och tak av trä förekomma, skola dessa åtminstone flamskyddande beklädas, såvida ej byggnadsnämnden efter brandchefens hörande finner skäligt medgiva undantag eller föreskriva annan åtgärd.

55 §.

Byggnad skall, därest icke själva taklaget utgöres av brandsäker betongkonstruktion, täckas med taktegel, skiffer, plåt eller annat av byggnadsstyrelsen godkänt material, som erbjuder betryggande skydd mot antändning genom gnistor eller flygbränder samt äger tillräcklig hållfasthet. Vid bestämmande av taktäckningsmaterialet bör avseende fästas jämväl vid vad som kan vara lämpligt från utseendesynpunkt, särskilt med hänsyn till det material som använts å närliggande byggnader.

Tak och altaner skola hava tillräcklig lutning för vattnets avledande mot erforderliga takrännor och stuprör, vilka senare, om de icke förbindas med avloppsnet, skola neddragas till ett avstånd av högst 30 centimeter från marken, byggnadsnämnden likväl obetaget att föreskriva annat mått. Tak får ej anordnas så, att vatten därifrån faller å grannes tomt.

Täckning över byggnad, terrass, altan eller dylikt skall isoleras från där- under belägna lokaler, såframt täckningen är plan eller har endast ringa lutning i förhållande till horisontalplanet.

56 §.

1 mom. Skorsten skall utföras av bränt tegel med en volymvikt av minst 1,4 kilogram per kubikdecimeter samt skall från grunden vila på brandsäker konstruktion. Skorsten skall uppdragas genom yttertaket i eller så nära in- till taknocken som möjligt och i allmänhet till en meter över denna eller till den högre höjd, som byggnadsnämnden med hänsyn till särskilda omständig- heter kan finna skäl föreskriva, samt skall i skärningen med yttertaket kring- klädas med plåt eller förses med annan lämplig tätning. Skorsten skall väl fogstrykas, kalkrappas eller plåtbeklädas.

Skorsten må ock utföras på annat sätt än nu sagts, därest konstruktionen blivit godkänd av byggnadsstyrelsen.

2 mom. Rökrör bör skyddas mot avkylning, om så erfordras för undvikande av inre kondensering och inrökning.

Rökrör bör icke anbringas intill garderober, skafferier eller andra utrym- men, som kunna besväras av värme. Kan detta ej undvikas, skall rökröret på lämpligt sätt isoleras mot sådant utrymme.

3 mom. Varje eldstad skall hava eget rökrör. Vid inrättande av ny eldstad i äldre hus må utan hinder av vad nu sagts byggnadsnämnd, om svårighet möter att för sådan eldstad anordna eget rökrör eller om eljest särskilda skäl därtill äro, medgiva, att gemensamt rökrör användes för högst två kakel- ugnar eller kaminer, därvid emellertid nödiga försiktighetsmått mot eldfara samt spridning av rök till annan lägenhet skola iakttagas.

4 mom. Rökrör får icke uppföras i större lutning mot lodlinjen än 45°; dock må byggnadsnämnden, där mekanisk ventilationsanordning finnes el- ler eljest särskilda skäl föreligga, medgiva undantag härifrån.

Avgasningsrör från gasspis skall, där sådant med hänsyn till spisens storlek erfordras, indragas i imröret.

5 mom. Där eldstad icke kan direkt anslutas till rökrör i skorsten, må för- bindelserör av betryggande beskaffenhet användas. Sådant rör må göras av plåt, varvid dock skall tillses, att röret anbringas på betryggande sätt och icke närmare oskyddat trävirke än 45 centimeter och ej heller närmare trä- virke, som är försett med brandhärdig beklädnad, än 23 centimeter.

6 mom. Imrör och andra luftkanaler skola utföras av varaktigt, icke brännbart material med tillräcklig hållfasthet samt på ett mot eldfara betryg- gande sätt.

Imrör bör icke uppföras i större lutning mot lodlinjen än 45°.

7 mom. Beträffande utförande av skorsten, rökrör, imrör och andra luftkanaler skola, utöver vad i 1—6 mom. stadgas, iakttagas anvisningar, som byggnadsstyrelsen utfärdar.

56 a §.

1 mom. Byggnadsdelar av trä eller annat brännbart material må ej förekomma på mindre avstånd från rökrörs eller eldstads insida än 23 centimeter. Beträffande rökrör från värmepanna, som har en eldyta av 5 kvadratmeter eller däröver, samt eldstad i sådan värmepanna skall avståndet vara minst 35 centimeter. Mellanrum mellan trävirke samt rökrör eller eldstad skall, där ej fråga är om kakelugn, fristående kamin eller dylikt, fyllas med sten eller annat icke brännbart material.

Vad i första stycket sägs skall icke äga tillämpning å sådana till golv och tak hörande byggnadsdelar som golvbeläggning och takpanel, ej heller å listverk av trä; dock att sådana byggnadsdelar icke må anbringas närmare rökrörs eller eldstads insida än 11 centimeter.

Träpropp får icke anbringas i rökrörs vägg närmare rörets insida än 23 centimeter. I vägg till rökrör från värmepanna må bilning ej verkställas närmare rörets insida än 23 centimeter, ej heller får i sådan vägg upplag anbringas för balkar eller bjälkar.

2 mom. Eldstads botten i kakelugn, murad spis eller kamin må icke läggas närmare byggnadsdelar av trä eller annat brännbart material än 23 centimeter. Beträffande köksspis må motsvarande avstånd icke vara mindre än 35 centimeter.

3 mom. Kakelugnar och murade spisar skola uppföras på mur, i mur fästade bärjärn eller brandsäkert bjälklag. Framför eldstad skall läggas plan av sten, betong eller dylikt till en bredd av minst 45 centimeter för spis och minst 30 centimeter för kakelugn och kamin. Sådan plan skall utsträckas åt sidorna för kakelugn till sockelns bredd samt för spis till 15 centimeter och för kamin till 10 centimeter på vardera sidan utöver spisens eller kaminens bredd.

4 mom. Från vad i 1 mom. första och andra styckena samt 2 mom. stadgas beträffande rökrör och eldstäder må avvikelse medgivnas, i den mån särskilda anordningar, som erbjuda motsvarande skydd mot eldfara, vidtagas.

Bestämmelserna i 2 och 3 mom. gälla ej spisar, kaminer eller andra apparater, inrättade för eldning med gas, fotogen eller dylikt eller för elektrisk drift. Särskilda till byggnad hörande anordningar för uppställande av sådana apparater skola utföras så, att apparaterna isoleras på ett mot eldfara be tryggande sätt.

57 §.

1 mom. Byggnad skall hava utgångar, förstugor och trappor till erforderligt antal och lämplig storlek samt så belägna och anordnade, att de vid eldfara bereda största möjliga trygghet för i byggnaden varande personer.

Trappa skall hava lämplig stigning.

2 mom. I byggnad med fyra eller flera våningar, vindsvåning inräknad, skola trappor jämte tillhörande planer och omslutningsväggar göras brandsäkra. Trappa i sådan byggnad skall hava förbindelse med vind samt vara försedd med åtminstone brandhårdiga dörrar mot vind och källare, där ej byggnadsnämnden medgiver undantag.

3 mom. Vad i 2 mom. stadgats skall icke äga tillämpning med avseende å trappa för inre kommunikation mellan våningar, om erforderliga åtgärder vidtagas till undvikande av ökad eldfara.

4 mom. Trappa, förstuga och trapplan skola hava minst den bredd som anges i anvisningar av byggnadsstyrelsen.

5 mom. Trappa skall vara försedd med ledstång. Undantag härifrån må dock av byggnadsnämnd medgivas, om särskilda skäl därtill äro.

6 mom. Dörrar i utrymningsväg från lokal för industriell verksamhet eller lokal, avsedd att samtidigt inrymma ett större antal personer, skola göras utåtgående.

58 §.

I fråga om uppförande och inredande av byggnader, som innehålla fabriks- eller verkstadslokaler, eldfarliga upplag, hissar eller andra särskilda inrättningar eller lokaler, avsedda att samtidigt inrymma ett större antal människor, skola, utöver bestämmelser som meddelats i denna stadga eller eljest, iakttagas anvisningar, som byggnadsstyrelsen med hänsyn till sådan byggnads beskaffenhet och ändamål utfärdar till skydd mot eldfara.

60 a §.

Finnes med hänsyn till ortsförhållandena eller andra särskilda omständigheter avvikelser från de enligt 49—53 och 54—57 §§ gällande bestämmelserna påkallad, må därom förordnas i byggnadsordning. För särskilt fall må sådan avvikelse beslutas av Konungens befallningshavande eller, där fråga är om mindre avvikelse som ej innebär skärpning, av byggnadsnämnden, om nämnden till sitt biträde har stadsarkitekt och denne tillstyrkt åtgärden.

60 b §.

Anvisningar, som av byggnadsstyrelsen utfärdas i de i 49, 51, 56, 57 och 58 §§ angivna hänseendena, skola för att bliva gällande godkännas av Konungen.

Om rivning.

60 c §.

Innan byggnad rives, skall tillses, att den är fri från ohyra.

61 §.

1 mom. Nybyggnad må — — — byggnadsnämndens lov.
Byggnadsnämndens lov — — — av lägenheter;

varje ändring, som berör eldstad eller rök- eller imrör; återställande av — — — eller materialgårdar.

70 §.

Byggnadslov erfordras — — — tillhör kronan.

I byggnadsärende, som skall underställas Konungens eller byggnadsstyrelsens prövning, skall byggnadsnämnden beredas tillfälle att yttra sig före underställningen. Innan arbetet påbörjas, skall anmälan om detsamma ingivas till byggnadsnämnden. Anmälan skall vara åtföljd av karta med kopia, som i 62 § sägs, ävensom för arkivering lämpliga byggnadsritningar med tillhörande beskrivning.

Skall för — — — lov därtill.

73 §.

1 mom. För tillsyn — — — färdigt skick.

Innan byggnad tages i bruk, skall anmälan om arbetets avslutande göras hos byggnadsnämnden. Härvid skall företes bevis av skorstensfejaren, att eldstäder och rökrör samt imrör och ventilationsanordningar blivit av honom undersökta och godkända. Där så påfordras av byggnadsnämnden, skall undersökningen omfatta jämväl provtryckning av skorstenen.

Då arbete — — — hälsovårdsnämnden åvägbringas.

79 a §.

I fråga — — — ytterligare följande:

1. Byggnad, som ej sammanbygges eller kan förväntas komma att sammanbyggas med byggnad å grannes fastighet, må icke läggas på mindre avstånd från fastighetens gräns än som motsvarar hälften av den för byggnaden tillåtna största höjden, ej heller i något fall närmare gränsen än 4,5 meter. Uppföres byggnad av trä med två våningar jämte vindsvåning, må avståndet till gräns mot grannfastighet ej understiga 6 meter.

2. Avståndet mellan — — — större våningshöjd.

105 §.

Våningshöjden i boningsrum skall, räknat från golv till golv, i allmänhet vara minst 2,70 meter, med rätt för byggnadsnämnden att, där så befinnes lämpligt, i övre våningen eller i vindsrum eller eljest i enstaka rum samt i sommarstugor medgiva lägre våningshöjd, dock ej under 2,40 meter.

Där tjockleken av bjälklag är större än 32 centimeter, skola nu angivna våningshöjder ökas med minst det mått, varmed tjockleken av bjälklaget överstiger 32 centimeter.

108 §.

Skorstenar och — — — antändligt material.

Trävirke må ej anbringas närmare rökrörs insida än 23 centimeter; och skall mellanrummet fyllas med sten eller annat icke brännbart material.

Å golvet — — — eller järnplåt.

109 a §.

För område, för vilket fastställts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, må Konungens befallningshavande, i den mån så med hänsyn till bebyggelsens art och omfattning samt omständigheterna i övrigt finnes lämpligt, i byggnadsordning förordna, att i stället för 104—108 och 109 §§ skall i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad i 49—53 och 54—60 c §§ är stadgat; Konungens befallningshavande obetaget att härvid medgiva de avvikelser från sistnämnda föreskrifter, som må finnas påkallade.

116 §.

1 mom. För tillsyn — — — hos byggnadsnämnden.

2 mom. Där så med hänsyn till bebyggelsens art och omfattning eller eljest finnes lämpligt, må Konungens befallningshavande i byggnadsordning för område, för vilket fastställts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, förordna, att bestämmelserna i 75—78 §§ i tillämpliga delar skola lända till efterrättelse vid byggande inom området.

124 §.

1 mom. Den allmänna uppsikten över stadsplane- och byggnadsväsendet i städer, samhällen och områden, som i denna stadga avses, tillkommer byggnadsstyrelsen, som för ändamålet äger att meddela erforderliga föreskrifter, formulär, råd och anvisningar.

Denna kungörelse träder i kraft den 1 januari 1946.

Bestämmelser, som vid denna kungörelses ikraftträdande finnas intagna i byggnadsordning för stad eller stadsliknande samhälle å landet, skola, i den mån de avvika från bestämmelserna i 49—53, 54—57 och 73 §§, upphöra att gälla.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehåft en i anledning av densamma inom riksdagen väckt motion, nr 358 i första kammaren, av herrar *Arrhén* och *Bondeson*. I motionen har hemställts, att riksdagen vid behandlingen av propositionen måtte beakta vissa av motionärerna förordade, i det följande närmare angivna jämkningar i författningsförslaget.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för det genom propositionen framlagda förslaget ävensom i fråga om de skäl, som motionärerna andragit till stöd för de av dem förordade jämkningarna, får utskottet, i den mån redogörelse därför icke kommer att lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Inledning.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 28 november 1941 tillkallade dåvarande chefen för justitiedepartementet den 19 december 1941 statssekreteraren, numera häradshövdingen K. E. Elliot, ordförande, generaldirektören O. H. Malmberg, stadsarkitekten G. M. W. Wetterling och föredraganden för stadsplaneärenden i kommunikationsdepartementet, numera e. o. kanslirådet N. E. J. Aurén att verkställa utredning om regionplanelagstiftning och översyn av gällande lagstiftning för byggnadsverksamheten jämte vad därmed äger samband. För att deltaga i överläggningar med utredningsmännen utsågos samtidigt särskilda sakkunniga. Utredningsmännen, vilka antagit benämningen *stadsplaneutredningen 1942*, ha, på sätt i direktiven förutsattes, gjort vissa avsnitt av ämnet till föremål för behandling vart för sig. Sedan utredningen i enlighet härmed den 16 april 1942 avgivit ett särskilt betänkande med förslag till åtgärder för snabbare handläggning av stadsplane- och tomtindelningsärenden (SOU 1942: 27), vilket förslag lett till lagstiftning i ämnet, har utredningen företagit en granskning av föreskrifterna i gällande lokala byggnadsordningar i syfte att åstadkomma mera rationella och enhetliga bestämmelser. Resultatet av denna granskning har utredningen framlagt i ett den 17 juni 1943 avgivet betänkande med förslag till vissa ändringar i byggnadsstadgan (SOU 1943: 30).

Gällande bestämmelser.

Bestämmelser om det tekniska utförandet av olika byggnader meddelas i byggnadsstadgan den 20 november 1931 samt i de för städer, samhällen och andra orter fastställda lokala byggnadsordningarna. Vissa föreskrifter rörande byggnads utförande med hänsyn till hälsovård och luftskydd ha därjämte meddelats i andra författningar.

Beträffande stad lämnas i 36—60 §§ byggnadsstadgan vissa mera allmänna föreskrifter om byggnads yttre och inre anordnande m. m., exempelvis angående byggnads läge å tomt, bonings- och arbetsrums höjd, brandmur, taktäckning, skorstenar, eldstäder och trappor. Åtskilliga av dessa paragrafer innehålla, att närmare föreskrifter skola eller må meddelas i byggnadsordning. Ifrågavarande bestämmelser gälla enligt 82 § även för stadsliknande samhäll. De äro liksom föreskrifterna i byggnadsordning tillämpliga å stadens eller samhällets hela område, således även å ytterområdena, där stadsplan ej finnes. Beträffande område på landet, för vilket fastställts byggnadsplan eller utomplansbestämmelser, innehålla 102—109 §§ vissa föreskrifter i ämnet.

Om byggnadsordning för stad stadgas i 1—3 §§ byggnadsstadgan. Enligt 1 § skall sålunda för stad finnas byggnadsordning, upptagande de bestämmelser som, utöver vad i allmän lag eller byggnadsstadgan eller eljest i vederbörlig ordning föreskrivits, äro erforderliga för ordnande av stadens bygg-

nadsväsen. Byggnadsordning eller ändring däri skall jämlikt 2 § antagas av stadsfullmäktige efter byggnadsnämndens hörande men skall för att bliva gällande fastställas av länsstyrelsen. Vad som sålunda föreskrivits för stad skall enligt 82 § äga motsvarande tillämpning för stadsliknande samhälle. Även för område på landet, beträffande vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser fastställts, kan enligt 95 § byggnadsordning utfärdas. Fråga därom kan väckas av jordägare eller byggnadsnämnd inom området eller av vederbörande kommun eller länsstyrelsen. Sedan frågan utretts, utfärdas byggnadsordning av länsstyrelsen.

Till ledning vid uppgörande av byggnadsordning har byggnadsstyrelsen på uppdrag av chefen för kommunikationsdepartementet utarbetat normalförslag (SOU 1932:6—9, 1933:28 och 1937:57); för städer, köpingar och större municipalsamhällen (normalförslag I); för mindre municipalsamhällen (normalförslag II); för byggnadsplaneområden (normalförslag III A) och för utomplansområden (normalförslag III B).

Huvuddragen av stadsplaneutredningens förslag.

Stadsplaneutredningen, som verkställt en genomgång av byggnadsordningar från skilda delar av landet, framhåller att byggnadsföreskrifterna, enligt vad undersökningen givit vid handen, varierade mycket för olika städer och samhällen. Olikheterna berörde praktiskt taget alla områden, såsom ventilation, grundmurs anordnande och beskaffenhet, bonings- och arbetsrums storlek i plan och höjd, tak- och väggbeklädnad, skorstenar, rök- och imrör, trappors bredd m. m. Mången gång syntes olikheterna helt meningslösa. Olägenheterna av det rådande tillståndet hade kommit att tydligare framträda mot bakgrunden av de standardiseringssträvanden och den industrialisering över huvud taget av byggnadsverksamheten, som mer och mer gjort sig gällande. Medan det tidigare endast ganska sällan inträffat, att en byggmästare förlade sin verksamhet utanför den egna stadens gränser, hade det numera blivit allt vanligare med större företag i byggnadsbranschen, som hade sitt verksamhetsfält förlagt till ett flertal orter i olika delar av landet. Stora företag funnes också, som inrättat sig för industriell produktion av byggnadsdelar eller färdiga byggnader. För sådana byggmästare och företag vore olikheterna mellan byggnadsordningarna till stort förfång. De försvårade planering samt lade hinder i vägen för en genomförd standardisering av byggnadsdetaljer och hustyper.

För att råda bot på dessa missförhållanden föreslår stadsplaneutredningen, att vissa byggnadsföreskrifter av större betydelse överflyttas från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan, varigenom man i erforderlig mån skulle erhålla enhetliga bestämmelser. Åtskilliga lokala föreskrifter vore av beskaffenhet att kunna och bära erhålla allmän giltighet. Huvudmålet härvid borde vara att underlätta byggnadsverksamheten. Förutom genom enhetliga

bestämmelser kunde detta ske genom att i besparingssyfte medgiva förenklingar i byggnadssättet, där sådana kunde föreskrivas utan olägenhet.

Enligt stadsplaneutredningens förslag skulle till byggnadsstadgan från städernas och samhällenas byggnadsordningar överföras vissa detaljföreskrifter, avseende bl. a. beskaffenheten av byggnads bärande delar, värme- och ljudisolering, dagerbelysning, rums- och lägenhetsstorlek, luftväxlingsanordningar, grund- och yttermurar, tak- och golvbeläggningar, skorstenar, rökgångar, trappor samt brandmurs beskaffenhet och utförande. Åtskilliga föreskrifter om byggnads anordnande borde däremot liksom hittills regleras lokalt. Hit hörde stadgandena angående exempelvis rätt att låta grundmur skjuta utanför gatulinjen, portomfattningar, sockel, burspråk, fönster, balkonger, ytterluckor, gemensamma brandmurar, fönsteröppningar i brandmur, skyltar, reklamanordningar, gård och dess anordnande m. m.

Stadsplaneutredningen förutsätter, att de bestämmelser, som enligt förslaget skulle överflyttas till byggnadsstadgan skulle framdeles kunna bli föremål för jämkning utan onödig omgång och tidsutdräkt. Den praxis som hittills tillämpats beträffande byggnadsstadgans bestämmelser, eller att förslag i ämnet alltid, innan Kungl. Maj:ts beslut meddelades, underställdes riksdagen för yttrande, borde sålunda icke vidare följas.

Beträffande åtskilliga byggnadsdetaljer har stadsplaneutredningen föreslagit den anordningen, att byggnadsstyrelsen skulle utfärda särskilda anvisningar, under det att byggnadsstadgan endast skulle innehålla hänvisningar till dessa anvisningar. Härigenom skulle vinnas erforderlig enhetlighet utan att byggnadsstadgan i onödan belastades med detaljföreskrifter.

Stadsplaneutredningen betonar, att dess förslag icke innebure någon förändring av byggnadslagstiftningens grundlinjer. De bestämmelser förslaget innehöll hade emellertid utformats med tanke på att icke behöva i sakligt hänseende omarbetas i följd av vad utredningen i sitt slutbetänkande komme att föreslå. Ehuru förslaget åsyftade att åstadkomma besparingar i byggnadskostnaderna, hade även vissa skärpningar i gällande bestämmelser föreslagits, särskilt från brandskyddssynpunkt.

De bestämmelser som överförts till byggnadsstadgan från byggnadsordningarna överensstämde i huvudsak med motsvarande föreskrifter i normalförslaget till byggnadsordning för städer och större samhällen. Åtskilliga omarbetningar och ändringar hade dock vidtagits. Sådana bestämmelser i byggnadsordningarna, som strede mot föreskrifter i byggnadsstadgan, skulle omedelbart upphöra att gälla. Utredningen räknade med att byggnadsordningarna komme att omarbetas så, att därur uteslötes upphävida bestämmelser. Möjlighet att i byggnadsordning på nytt införa föreskrifter, som avveke från byggnadsstadgan, därest detta påkallades med hänsyn till ortsförhållandena eller eljest, funnes enligt förslaget (60 a §).

Stadsplaneutredningen har i sitt betänkande uttalat att den icke underskattade de invändningar som kunde resas mot att, innan utredningens slutliga förslag förelåge, byggnadsordningarna omarbetades i väsentliga delar. Huruvida så borde ske, vore en lämplighetsfråga, vars avgörande närmast

berodde på om det nuvarande läget på byggnadsmarknaden ansåges vara sådant, att en förenkling och besparing i enlighet med det framlagda förslaget påkallades snarast möjligt eller om ett uppskov i avbidan på den slutliga behandlingen av byggnadslagstiftningen ansåges kunna utan olägenhet medgivas. Skulle övertvägande skäl tala för att det framlagda förslaget icke nu i sin helhet genomfördes, ville stadsplaneutredningen — med hänsyn till ändamålet med civila byggnadsutredningens arbete — såsom ett alternativ förorda att omedelbart vidtaga de ändringar i byggnadsstadgan som kunde verkställas till gagn för den offentliga byggnadsverksamheten utan att motsättning uppstode mellan byggnadsstadgan och de gällande byggnadsordningarna samt sålunda utan att ändring behöfde ske i de senare. Reformen borde enligt ett sådant alternativt förslag lämpligen inskränkas till dels viss ändring av 70 § byggnadsstadgan, dels ock att till 51 §, som upptager bestämmelser om rumshöjd, fogades ett nytt moment av innehåll, att bestämmelserna i denna paragraf icke skulle gälla beträffande allmän byggnad, vartill ritningar prövades av Kungl. Maj:t eller enligt Kungl. Maj:ts förordnande av central statlig myndighet, eller beträffande annan allmän byggnad, såframt den tillhörde kronan.

Yttranden.

Över stadsplaneutredningens förslag ha yttranden avgivits av ett stort antal myndigheter och sammanslutningar.

Behovet av enhetligare bestämmelser rörande byggnads tekniska utförande har vitsordats av de flesta myndigheter och sammanslutningar, som uttalat sig härom. Endast i ett par yttranden har ifrågasatts lämpligheten av att på förslaget sätt likrikta byggnadsverksamheten och därigenom hindra en fri utveckling.

Stadsplaneutredningens i första hand förordade förslag (i det följande be-tecknat huvudförslaget) har till sina grunder tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *byggnadsstyrelsen, socialstyrelsen, medicinalstyrelsen, statens byggnadslånebyrå, överståthållarämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Kalmar, Gotlands, Malmöhus, Hallands, Kopparbergs, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län samt av svenska arkitekters riksförbund, svenska brandskyddsföreningen, kommittén för brandsläckningsväsendets ordnande i Sveriges städer och köpingar, standardiseringskommissionen, civila byggnadsutredningen och svenska brandbefälsförbundet*. Huvudförslaget har vidare till sina huvuddrag tillstyrkts av *borgarrådsberedningen, stadskollegiet, byggnadsnämnden, fastighetskontoret, fastighetsnämnden och stadsplanenämnden i Stockholm, av stadsfullmäktige i Malmö och Hälsingborg, av byggnadsnämnderna och stadsfullmäktige i Solna, Eskilstuna, Linköping, Halmstad, Borås, Karlstad och Karlskoga samt av de kommunala myndigheterna i flertalet mindre städer och samhällen*.

Åtskilliga av de myndigheter, som anslutit sig till huvudförslagets syfte,

ha förordat uppskov med förslaget genomförande. Uppskov har sålunda förordats av *länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Västernorrlands och Västerbottens län* samt av *svenska stadsförbundet* och ett antal kommunala myndigheter. Till stöd härför har anförts, att lagstiftning i etapper borde undvikas och att det kunde tänkas att ändringar i förevarande förslag visade sig erforderliga på grund av vad som komme att föreslås i det slutbetänkande rörande byggnadslagstiftningen som vore att förvänta från stadsplaneutredningen. Då ändring av byggnadsstadgan i allmänhet nödvändiggjorde omarbetning av de lokala byggnadsordningarna, vore det önskvärt att ändringar i byggnadsstadgan såvitt möjligt genomfördes på en gång till förekommande av onödiga kostnader, besvär och tidsspillan för olika myndigheter. Upprepade omarbetningar ledde till oreda och osäkerhet. Man borde även avvakta de resultat, till vilka pågående byggnadsforskning, särskilt rörande ventilation och isolering, kunde komma. Den slutliga prövningen av förslaget borde anstå, till dess anvisningar och nya normalförslag utarbetats av byggnadsstyrelsen.

Huvudförslaget har avstyrkts av *länsstyrelsen i Jönköpings län, svenska landskommunernas förbund, svenska kommunaltekniska föreningen, föreningen Sveriges stadsarkitekter, stadsfullmäktige, stadskollegiet, drätselkammaren, byggnadsnämnden och stadsarkitekts-, stadsingenjörs- och stadsplanekontoren i Göteborg* samt *byggnadsnämnderna och stadsfullmäktige i Uppsala, Strängnäs, Motala, Tranås, Västervik, Ronneby, Eslöv, Mariestad, Sala och Falun.*

Till stöd för avstyrkandena har främst anförts, att förslaget genomförande skulle leda till en icke önskvärd standardsänkning. Mot huvudförslaget har vidare anmärkts att detsamma medförde en opåkallad minskning av de kommunala myndigheternas inflytande. Det har vidare ansetts betänkligt, att byggnadsverksamheten i riket i stor utsträckning skulle bero av föreskrifter, som utfärdades i administrativ ordning.

Som förut nämnts har stadsplaneutredningen även framlagt ett mera begränsat alternativförslag för den händelse att utredningens huvudförslag icke ansåges böra genomföras för närvarande. Alternativförslaget har förordats av *länsstyrelserna i Östergötlands, Kronobergs, Blekinge, Kristianstads, Göteborgs och Bohus, Älvsborgs, Skaraborgs, Örebro, Västmanlands, Gävleborgs, Västernorrlands och Västerbottens län, svenska landskommunernas förbund* samt *byggnadsnämnderna och stadsfullmäktige i Sundbyberg, Jönköping, Växjö, Lund, Laholm, Skövde, Filipstad, Västerås, Arboga, Falun, Ludvika, Örnsköldsvik och Umeå* ävensom byggnadsnämnderna i några mindre samhällen. Till stöd för detta förord ha åberopats samma skäl som anförts för ett uppskov med huvudförslaget genomförande. Även *länsstyrelsen i Stockholms län* förordar alternativförslaget, om det kunde antagas att stadsplaneutredningen hunne slutföra sitt uppdrag inom en jämförelsevis kort tid efter det byggnadsstyrelsen utarbetat anvisningar och normalförslag.

Departementschefen.

Föredragande departementschefen, statsrådet Bergquist, har i propositionen beträffande frågan om ett förenhetligande av byggnadsföreskrifterna anfört följande:

»Den av stadsplaneutredningen verkställda undersökningen av byggnadsordningar från skilda delar av landet giver vid handen, att byggnadsordningarnas föreskrifter rörande byggnads tekniska utförande variera mycket för olika städer och samhällen. Dessa olikheter äro delvis föranledda av historiska skäl. Före tillkomsten av 1874 års byggnadsstadga saknades för hela riket gemensamma byggnadsbestämmelser. De erforderliga föreskrifterna rörande byggnads utförande meddelades i stället för varje stad för sig och sammanfattades i stadens byggnadsordning. 1874 års byggnadsstadga och den nu gällande byggnadsstadgan av år 1931 ha endast mycket ofullständigt förmått ändra det av ålder rådande systemet med olika byggnadsföreskrifter för nästan varje stad eller samhälle.

Olikheterna äro, såsom stadsplaneutredningens undersökning visar, ofta ej sakligt motiverade. På sätt stadsplaneutredningen framhållit och i de avgivna yttrandena vitsordats äro dessa olikheter till stort men för byggnadsverksamheten. Civila byggnadsutredningen har upplyst, att det vid flera tillfällen förekommit att av utredningen förordade förenklingsförslag befunnits strida mot vederbörande byggnadsordning, varför genomförandet av föreslagna åtgärder blivit beroende av dispens. Genom att byggnadsordningarna innehålla olika bestämmelser rörande en och samma byggnadsdetalj försvåras en standardisering av byggnadsdelar och industrialisering av deras tillverkning. Olikheterna äro på grund härav ägnade att fördyra bostadsproduktionen. Med hänsyn härtill är det angeläget, att berörda hinder mot en rationalisering av byggnadsverksamheten undanröjes.

De i några yttranden anförda betänkligheterna mot ett förenhetligande av vissa byggnadsföreskrifter äro enligt min mening överdrivna. Vål måste ett genomförande av stadsplaneutredningens huvudförslag, såsom ock från några håll anmärkts, medföra en viss begränsning av de lokala myndigheternas inflytande. Detta innebär emellertid icke att de skulle komma att sakna möjlighet att framföra sina synpunkter. Strävandena efter större enhetlighet få självfallet icke drivas så långt att välmotiverade krav på lokala avvikelser från normalbestämmelserna lämnas obeaktade. Möjlighet att taga skäligen hänsyn till lokala förhållanden måste sålunda finnas. Stadsplaneutredningen har också i sitt förslag under 60 a § upptagit ett stadgande, enligt vilket, därest med hänsyn till ortsförhållandena eller andra särskilda omständigheter avvikelse från de under 49—57 §§ upptagna bestämmelserna finnes påkallad, föreskrift härom må meddelas i byggnadsordning. Jag vill i detta sammanhang framhålla att de föreslagna bestämmelserna icke äro av den natur att de hindra en anpassning till de skiftande bostadsvanorna i olika landsdelar. Från några håll ha uttalats farhågor att ett förenhetligande av byggnadsföreskrifterna skulle leda till en sänkning av bostadsstandarden. Så torde emellertid icke be-

höva bliva fallet. Generella föreskrifter kunna uppenbarligen meddelas beträffande åtskilliga byggnadsdetaljer utan att bostadsstandarden påverkas härav, och bestämmelserna böra givetvis utformas så, att skäliga krav på hygien, trevnad och social standard icke eftersätts.

På grund av vad sålunda anförts finner jag övertvägande skäl tala för att gällande föreskrifter rörande byggnads tekniska utförande göras till föremål för översyn i syfte att åstadkomma större enhetlighet på detta område.

Detta önskemål kan tänkas tillgodosett på flera olika sätt. I ett par yttranden har förordats att i byggnadsstadgan skulle intagas alla de föreskrifter som nu innehållas i byggnadsordningarna. De senare skulle alltså helt försvinna. Det torde emellertid icke vara lämpligt att i alla avseenden meddela för hela riket enhetliga bestämmelser rörande byggnads tekniska utförande. Såsom nyss nämnts måste hänsyn kunna tagas till lokala förhållanden. En annan väg, som prövats av stadsplaneutredningen, är att lämna byggnadsstadgan i allt väsentligt oförändrad men omarbета de lokala byggnadsordningarna efter enhetliga riktlinjer. Ej heller denna metod torde kunna förordas. De ändringar i byggnadsbestämmelserna som tid efter annan påkallas av utvecklingen skulle nämligen endast med stora svårigheter kunna genomföras, om de funnes upptagna i ett stort antal byggnadsordningar.

Stadsplaneutredningen har i stället förordat, att reformen verkställes genom en ändring av byggnadsstadgan och i huvudsak på så sätt, att vissa byggnadsföreskrifter av större betydelse överflyttas från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan. I vilken omfattning stadgan bör innehålla reglerande bestämmelser angående byggnads anordnande är en lämplighetsfråga. Då erfarenheten visat, att den fördelning av föreskrifterna mellan byggnadsstadgan och byggnadsordningarna som skedde år 1931 medfört alltför stor oenhetlighet med avseende å olika orters byggnadsföreskrifter, bör byggnadsstadgan enligt min mening ingripa reglerande i större utsträckning än nu är fallet. Jag vill därför i princip ansluta mig till stadsplaneutredningens förslag om överflyttning av vissa byggnadsföreskrifter från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan.

Många av de myndigheter, vilka förklarar sig icke ha något att erinra mot stadsplaneutredningens huvudförslag i och för sig, ha emellertid förordat uppskov med förslagets genomförande. För ett sådant uppskov ha, på sätt framgår av redogörelsen för yttrandena i denna del, anförts åtskilliga välgående skäl. Därvid har främst framhållits, att ändringar av de bestämmelser som enligt förslaget nu skulle upptagas i byggnadsstadgan kunde föranledas av vad stadsplaneutredningen komme att föreslå i sitt slutbetänkande. Utredningen har emellertid framhållit, att de bestämmelser, om vilka nu vore fråga, utformats med tanke på att icke behöva i sakligt hänseende omarbetas till följd av vad utredningen i sitt slutbetänkande kunde komma att föreslå. Någon omarbetning med hänsyn till det sakliga innehållet lär vid sådant förhållande icke erfordras inom den närmaste tiden, och den omständigheten att bestämmelserna kunna behöva i formellt hänseende jämkas under den fortsatta överarbetningen av byggnadslagstiftningen torde icke böra till-

mätas så stor betydelse, om ett skyndsamt förenhetligande av vissa byggnadsföreskrifter från andra synpunkter finnes påkallat. Som skäl för ett uppskov med reformen har vidare anförts, att stadsplaneutredningens slutbetänkande jämväl torde komma att föranleda nya ändringar i byggnadsordningarna, samt att upprepade omarbetningar av dessa självfallet borde undvikas. Av skäl som jag i det följande i samband med behandlingen av övergångsbestämmelserna skall närmare angiva bör den överarbetning av byggnadsordningarna som föranledes av förevarande reform kunna tills vidare anstå och ske först i samband med de ändringar i byggnadsordningarna som föranledas av vad stadsplaneutredningen kommer att föreslå i sitt slutbetänkande. I några yttranden har ifrågasatts att uppskjuta reformens genomförande i avbidan på resultatet av pågående byggnadsforskning. Det är visserligen sannolikt, att forskningsresultaten kunna komma att påkalla jämkning av de bestämmelser, om vilkas införande i byggnadsstadgan nu är fråga. Det är dock icke antagligt att så betydelsefulla resultat skulle vara att förvänta inom den närmaste tiden, att ett uppskov fördenskill vore motiverat.

På grund av vad sålunda anförts och då behovet av enhetligare byggnadsföreskrifter måste anses synnerligen trängande med hänsyn till den omfattande byggnadsverksamhet som kan förväntas, när krissvårigheterna lättat, synes mig ett sådant förenhetligande böra genomföras utan uppskov.»

Beträffande frågan, i vilken utsträckning byggnadsordningarnas detaljföreskrifter böra ersättas genom generella bestämmelser i byggnadsstadgan, har departementschefen uttalat:

»Såväl civila byggnadsutredningen som stadsplaneutredningen har förordnat, att till byggnadsstadgan överflyttas föreskrifter angående luftväxlingsanordningar, grund- och yttermurar, tak- och golvbeläggningar, skorstenar, rökgångar samt trappor. Stadsplaneutredningen har därjämte föreslagit, att stadgan skall kompletteras även med vissa andra bestämmelser angående påkänningar på byggnads bärande delar, värme- och ljudisolering, dagbelysning, rums- och lägenhetsstorlek samt brandmurs beskaffenhet och utförande m. m.

På några håll har man ansett den föreslagna överflyttningen av byggnadsföreskrifter till byggnadsstadgan alltför omfattande. Sålunda har hävdats, att i byggnadsstadgan borde intagas endast sådana mestadels tekniska föreskrifter som borde vara desamma för hela riket samt att alla övriga bestämmelser borde — anpassade efter ortsförhållandena — upptagas i byggnadsordningarna. Om överflyttningen av byggnadsföreskrifter till stadgan begränsas på sistnämnda sätt, torde det emellertid icke vara möjligt att bota bristen på enhetlighet hos gällande föreskrifter angående byggnads tekniska utförande. För att vinna det med reformen avsedda syftet — att skapa förutsättningar för en standardisering och industrialisering av byggnadsverksamheten — torde det vara nödvändigt, att förenhetligandet av byggnadsföreskrifterna genomföres i så stor utsträckning som möjligt. I enlighet härmed är det enligt min mening principiellt önskvärt, att till byggnadsstad-

gan överflyttas bestämmelser rörande allt sådant som icke nödvändigtvis måste regleras lokalt på grund av variationer i klimat, byggnadstraditioner eller dylikt. Otvivelaktigt skulle härigenom vinnas avsevärda praktiska fördelar.

Med nu angivna uppfattning kan jag icke omfatta den i några yttranden framförda åsikten, att det av stadsplaneutredningen föreslagna förenhetligandet av byggnadsföreskrifter skett i för stor omfattning. I likhet med stadsplaneutredningen anser jag, att de byggnadsdetaljer som beröras av utredningens förslag kunna med fördel regleras genom generella föreskrifter. Möjligen kan ifrågasättas, om icke överflyttningen av bestämmelser från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan bort göras mera omfattande än vad stadsplaneutredningen föreslagit. I ett flertal yttranden har förordats, att även byggnadsdetaljer rörande grund och sockelmur, portar, fönster, dörrar, yttertrappor, burspråk m. m. skulle regleras genom föreskrifter i byggnadsstadgan. En överflyttning till denna av föreskrifterna härom torde emellertid icke vara möjlig utan ytterligare utredning. Jag anser mig därför för närvarande i stort sett böra godtaga stadsplaneutredningens förslag med avseende å överflyttningen av detaljföreskrifter från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan.»

Beträffande den av stadsplaneutredningen förordade anordningen, att byggnadsstyrelsen skulle utfärda särskilda anvisningar, har departementschefen uttalat:

»Härigenom skulle man kunna vinna erforderlig enhetlighet utan att byggnadsstadgan belastas med alltför många detaljföreskrifter. Om till anvisningarna hänföras sådana mindre betydelsefulla bestämmelser som kunna förväntas ofta behöva jämkas, exempelvis angående tillåtna material, torde det vidare bliva möjligt att smidigt anpassa byggnadsbestämmelserna med hänsyn till utvecklingen på byggnadsteknikens område utan att byggnadsstadgan behöver ändras alltför ofta. Den föreslagna anordningen synes därför ändamålsenlig.

Jag vill emellertid framhålla, att även om gränserna för byggnadsstyrelsens befogenhet att meddela anvisningar angivas så tydligt som möjligt, tvekan ej sällan torde kunna uppstå beträffande omfattningen av befogenheten. Med hänsyn härtill och till den ekonomiska betydelsen för de enskilda av den reglering av byggnadsverksamheten som sålunda skulle ankomma på byggnadsstyrelsen anser jag lämpligen böra föreskrivas, att anvisningarna för att bliva gällande skola ha godkänts av Kungl. Maj:t. Med en sådan kontroll från den högsta förvaltningsmyndighetens sida torde man utan betänklighet kunna i anvisningarna införa detaljbestämmelser i något större utsträckning än som förutsatts i stadsplaneutredningens förslag.

Frågan, huruvida en viss byggnadsföreskrift bör upptagas i byggnadsstadgan eller bland anvisningarna, torde böra avgöras med ledning av vad nyss anförts till stöd för anordningen med särskilda anvisningar. I enlighet härmed synes lämpligt att i byggnadsstadgan upptaga allmänna grunder för utförandet av olika byggnadselement, medan däremot tillämpningsbestämmel-

serna rörande detaljerna i så stor utsträckning som möjligt skulle få sin plats bland anvisningarna. Sådana detaljbestämmelser som äro av större räckvidd böra dock städse meddelas i byggnadsstadgan.

Från några håll har uttalats tvekan om den rättsverkan anvisningarna skola äga. Stadsplaneutredningen har uppenbarligen avsett, att anvisningarna skola vara bindande. Detta torde också vara nödvändigt, om den eftersträvade enhetligheten skall kunna vinnas. Byggnadsnämnd skall sålunda icke, utan att detta uttryckligen medgivits, kunna uppställa strängare krav än som föreskrivits i anvisningarna eller medgiva undantag därifrån.

Jag vill i detta sammanhang nämna, att Kungl. Maj:t den 25 februari 1944 uppdragit åt byggnadsstyrelsen att utarbeta och inkomma med förslag till anvisningar i den omfattning, som vore förutsatt för genomförande i hudsak av stadsplaneutredningens förslag till ändringar i byggnadsstadgan, ävensom därutöver i den mån så kunde befinnas erforderligt vid den överarbetning av sistnämnda förslag, som med anledning av de avgivna utlåtandena eller eljest kunde komma att verkställas. Byggnadsstyrelsen har därefter med skrivelse den 30 november 1944 till Kungl. Maj:t inkommit med sådant förslag. Förslaget, som utarbetats efter samråd med ett flertal av chefen för kommunikationsdepartementet utsedda experter och representanter för byggnadsnämnder, innefattar tillämpningsföreskrifter i något större omfattning än stadsplaneutredningen förutsatt i sitt förslag.

Det är uppenbarligen av vikt att även de överarbetningar av anvisningarna, som tid efter annan måste företagas för att anpassa bestämmelserna till utvecklingen på byggnadsverksamhetens område, ske efter samråd med representanter för statliga och kommunala organ samt för annan teknisk, ekonomisk och hygienisk sakkunskap. Från flera håll har ifrågasatts inrättande av ett byggnadsstyrelsens tekniska råd, där nyssnämnda sakkunskap skulle vara representerad och som skulle äga taga initiativ och framlägga erforderliga förslag till behövliga anvisningar. Denna fråga torde komma att närmare övervägas inom kommunikationsdepartementet. Jag vill emellertid framhålla att, om anvisningarna, såsom jag förordat, skola för att bliva gällande godkännas av Kungl. Maj:t, förefintlig sakkunskap i allt fall bör genom remissförfarande få tillfälle att göra sig hörd.»

I fråga om riksdagens hörande över ifrågasatta ändringar i byggnadsstadgan har departementschefen anfört:

»Enligt praxis bruka förslag till ändringar i byggnadsstadgan underställas riksdagen för yttrande. Under framhållande att de nu föreslagna detaljerade bestämmelserna om byggnads yttre och inre anordnande äro av beskaffenhet att tid efter annan behöva underkastas översyn och omarbetas med hänsyn till utvecklingen på det byggnadstekniska området, har stadsplaneutredningen uttalat, att det icke vore rimligt att Kungl. Maj:t varje gång ändring kunde finnas påkallad skulle vara nödsakad att underställa ärendet riksdagen och avvakta dess beslut, innan ändringen i fråga kunde genomföras. Utredningen anser därför, att hittillsvarande praxis icke längre bör följas.

Med hänsyn till den snabba utvecklingen på det byggnadstekniska området måste man helt visst räkna med att de föreskrifter som nu föreslås skola överflyttas från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan behöva omarbetas efter någon tid. Det är givet, att genomförandet av erforderliga ändringar i stadgan kan fördröjas något, därest fråga härom alltid först måste underställas riksdagen. Det dröjsmål som härav föranledes kan dock enligt min mening icke vara av någon större betydelse; och jag vill framhålla, att de detaljföreskrifter, som i särskild grad påverkas av utvecklingen, i allmänhet torde komma att få sin plats bland anvisningarna. Övervägande skäl tala enligt min mening för bibehållande av nuvarande praxis i fråga om riksdagens hörande.»

Utskottet.

För att stimulera byggnadsverksamheten och särskilt bostadsbyggandet ha under de senaste åren omfattande åtgärder vidtagits. Genom ekonomiskt stöd från det allmänna har man sökt åvägabrinda en för bostadsbristens avhjälpande tillräcklig byggnadsproduktion till så låga kostnader som möjligt. I samband med dessa stödåtgärder har betonats vikten av att möjligheterna till förbilligande av de till material och bostadsstandard hänförliga kostnaderna tillvaratagas. Storleken av ifrågavarande byggnadskostnader är givetvis till en icke oväsentlig grad beroende av bestämmelserna om byggnads tekniska utformning.

Den av stadsplaneutredningen verkställda undersökningen av byggnadsordningarna från olika delar av landet visar, att byggnadsföreskrifterna variera mycket för olika städer och samhällen utan att detta alltid betingas av särskilda lokala förhållanden. Genom att byggnadsordningarna innehålla olika bestämmelser om en och samma byggnadsdetalj försvåras eller omöjliggöres en standardisering av byggnadsdelar och industrialisering av deras tillverkning. Härigenom fördyras bostadsproduktionen. Med hänsyn till angelägenheten av att detta hinder mot en rationalisering av byggnadsverksamheten och ett förbilligande av bostadsproduktionen undanröjes finner även utskottet påkallat, att gällande byggnadsföreskrifter göras till föremål för översyn i syfte att åstadkomma större enhetlighet på förevarande område.

Enligt föreliggande förslag skulle den erforderliga enhetligheten åstadkommas främst på det sättet, att i byggnadsstadgan skulle i väsentligt större utsträckning än förut upptagas generella, för hela riket gällande, detaljerade föreskrifter rörande vissa byggnadsdetaljer av större betydelse, i samband varmed de bestämmelser i byggnadsordningarna, som avvika från de föreslagna bestämmelserna i byggnadsstadgan, skulle upphöra att gälla.

Mot den sålunda föreslagna reformen har främst invänts, att densamma komme att medföra en sänkning av bostadsstandarden. Det synes utskottet uppenbart, att den eftersträfvade standardiseringen icke får ske på bekostnad av den nu vanliga bostadsstandarden eller ens hindra en önskvärd höjning av densamma. Vissa av de föreslagna bestämmelserna, särskilt de som röra ventilation och minsta storleken av rum, äro fastmera ägnade att förhindra en utveckling i riktning mot en lägre standard. Icke heller eljest torde

någon olägenhet av att vissa föreskrifter i byggnadsordningarna ersättas av generella, för hela riket gällande bestämmelser vara att befara. På grund härav och då reformen otvivelaktigt främjar en standardisering av byggnadsdelar och följaktligen är ägnad att förbilliga bostadsproduktionen, anser utskottet sig böra i princip tillstyrka reformen. Utskottet har icke heller något att erinra mot den av departementschefen föreslagna omfattningen av överflyttningen av byggnadsföreskrifter från byggnadsordningarna till byggnadsstadgan. Strävandena efter enhetlighet få dock icke drivas så långt att välmotiverade krav på lokala avvikelser från de generella föreskrifterna lämnas obeaktade. Utskottet förutsätter, att det föreslagna stadgandet i 60 a §, enligt vilket möjlighet finnes att för viss ort förordna om lokala avvikelser från föreskrifterna i byggnadsstadgan, tillämpas på ett sådant sätt, att all möjlig hänsyn tages till lokala särförhållanden och önskemål.

I åtskilliga yttranden har förordats uppskov med reformens genomförande. Till stöd härför har främst anförts, att stadsplaneutredningens slutbetänkande torde komma att föranleda nya ändringar i byggnadsordningarna, samt att upprepade omarbetningar av dessa borde undvikas. I likhet med departementschefen anser utskottet emellertid, att den överarbetning av byggnadsordningarna som föranledes av förevarande reform kan tillsvidare anstå och ske först i samband med de ändringar, som föranledas av vad stadsplaneutredningen kommer att föreslå i sitt slutbetänkande. Med hänsyn härtill och då behovet av enhetligare byggnadsföreskrifter måste anses trängande på grund av den omfattande byggnadsverksamhet, som kan förväntas, sedan krissvårigheterna lättat, bör reformen enligt utskottets mening genomföras utan uppskov. Härav framgår att icke heller utskottet anser sig böra biträda det av stadsplaneutredningen framlagda alternativa förslaget.

I likhet med departementschefen anser utskottet ändamålsenligt att åtskilliga detaljbestämmelser utan större principiell betydelse upptagas i anvisningar, som efter Kungl. Maj:ts godkännande utfärdas av byggnadsstyrelsen. Härigenom vinnes erforderlig enhetlighet utan att byggnadsstadgan belastas med alltför många detaljföreskrifter. Utskottet förutsätter emellertid, att utarbetandet av anvisningar och ändringar därav sker i samråd med representanter för byggnadsnämnderna i landet, så att den stora erfarenhet, som finnes inom nämnderna, tillgodogöres.

I förut omförmälda motion (I: 358) av herrar Arrhén och Bondeson har framhållits vikten av att, därest förslaget godkännes av riksdagen, anvisningarna snarast möjligt därefter meddelades av byggnadsstyrelsen. Utskottet, som delar motionärernas uppfattning, förutsätter, att anvisningarna utfärdas, innan ändringarna i byggnadsstadgan träda i kraft.

Under framhållande att de nu föreslagna bestämmelserna i byggnadsstadgan vore av beskaffenhet att tid efter annan behöva underkastas översyn och omarbetas med hänsyn till utvecklingen på det byggnadstekniska området, har stadsplaneutredningen icke ansett det rimligt att Kungl. Maj:t varje gång ändring funnes påkallad skulle vara nödsakad att underställa ärendet riksdagen och avvakta dess beslut, innan ändringen kunde genomföras. Enligt

gällande praxis brukar emellertid förslag till ändringar i byggnadsstadgan underställas riksdagen för yttrande. Med hänsyn till byggnadsbestämmelsernas betydelse i ekonomiskt och socialt hänseende bör hittillsvarande praxis i fråga om riksdagens hörande icke frångås.

Utskottet övergår härefter till behandlingen av de särskilda bestämmelserna i föreliggande förslag.

Speciell motivering.

I den mån nedan icke annorlunda angives har utskottet lämnat de föreslagna bestämmelserna i byggnadsstadgan utan anmärkning.

2 §.

För att prövningen av byggnadsordning skall kunna ske med önskvärd enhetlighet har *stadsplaneutredningen* föreslagit ändring i fråga om sättet för fastställande av städernas och samhällenas byggnadsordningar. Till stöd härför anför utredningen, att städerna och samhällena icke ansett sig förpliktade att ens i någon mån följa de normalförslag till byggnadsordningar, vilka upprättats och ställts till ortsmyndigheternas förfogande. Länsstyrelserna hade fastställt byggnadsordningarna utan att fästa större avseende vid om de överensstämde med normalförslagen eller ej. För att så småningom få fram större enhetlighet i byggnadsordningarna även i de delar, som icke föresloges normaliserade genom vissa föreskrifters överförande till byggnadsstadgan, förordade utredningen att prövningen av byggnadsordningarna överflyttades från länsstyrelsen till Kungl. Maj:t. Genom denna ändring kunde därjämte vinnas en rationalisering av granskningsarbetet, vilket i detta fall kunde verkställas både bättre och billigare centralt än hos länsstyrelsen. Ändring av byggnadsordning skulle emellertid, om den ej innefattade väsentlig avvikelse från vad som förut varit gällande, alltjämt fastställas av länsstyrelsen.

Beträffande detta förslag har *departementschefen* i propositionen anfört bland annat:

»I det förslag som ligger till grund för nu gällande byggnadsstadga förordades, att byggnadsordning skulle fastställas av Kungl. Maj:t. Vid förslaget framläggande för riksdagen förklarade emellertid departementschefen, att han icke velat motsätta sig i yttranden över förslaget framkomna krav att länsstyrelsen skulle bibehållas såsom fastställelsemyndighet. Han utgick därvid från att vissa av de fördelar som man avsett att vinna genom att prövningen förlades till Kungl. Maj:t skulle kunna ernås genom att normalförslag till byggnadsordningar upprättades och ställdes till ortsmyndigheternas förfogande. Den förhoppning som sålunda knöts till normalförslagen har icke infriats. Städerna och samhällena ha icke ansett sig förplikta-

de att följa dessa förslag. Länsstyrelserna ha fastställt byggnadsordningar utan att fästa större avseende vid om de överensstämde med normalförslagen eller ej. En del av de olikheter mellan byggnadsordningarna som blivit en följd härav komma att försvinna, om vissa av byggnadsordningarnas föreskrifter, såsom jag förordat, ersättas av enhetliga bestämmelser i byggnadsstadgan eller anvisningarna. Åtskilliga mer eller mindre omotiverade avvikelser från normalförslagen skulle emellertid komma att kvarstå. Sådana avvikelser skulle kunna för framtiden undvikas, om fastställelseprövningen av byggnadsordning, på sätt stadsplaneutredningen föreslagit, överflyttas från länsstyrelserna till Kungl. Maj:t. Mot en sådan överflyttning ha emellertid starka betänkligheter anförts i ett flertal yttranden. För ett bibehållande av länsstyrelsen såsom fastställande myndighet har bland annat åberopats dels att Kungl. Maj:ts prövning av byggnadsordning skulle medföra mycken skriftväxling och onödigt tidsutdräkt samt en icke önskvärd arbetsbelastning hos Kungl. Maj:t, dels ock att länsstyrelserna hade större möjlighet att bedöma behovet av lokalt betonade föreskrifter.

De anförda synpunkterna sakna icke berättigande, och syftet med stadsplaneutredningens förslag i denna del torde kunna vinnas även utan en så genomgripande reform som den utredningen förordat. Erforderlig enhetlighet synes sålunda kunna ernås, därest beträffande fastställelseprövning av byggnadsordning föreskrives, att länsstyrelse skall inhämta yttrande av byggnadsstyrelsen samt att länsstyrelsen, om byggnadsstyrelsen avstyrker fastställelse av byggnadsordning, mot vilken länsstyrelsen ej har något att erinra, skall hänskjuta ärendets avgörande till Kungl. Maj:t. En sådan mindre jämkning av gällande bestämmelser är enligt min mening att föredraga framför ett överflyttande av fastställelseprövningen i dess helhet från länsstyrelserna till Kungl. Maj:t.

Erfarenheten från andra områden, där samverkan mellan central myndighet och länsstyrelse ordnats på liknande sätt, ger anledning antaga, att eventuella skiljaktigheter mellan byggnadsstyrelsen och vederbörande länsstyrelse skola kunna sammanjämkas under hand så att ett hänskjutande av fastställelseprövningen till Kungl. Maj:t skall behöva förekomma endast undantagsvis. Den föreslagna anordningen skulle enligt min mening vara ägnad att tillgodose önskemålet om enhetlighet i nära nog samma utsträckning som om fastställelseprövningen överflyttas till Kungl. Maj:t. Anordningen innebär samtidigt en viss säkerhet för att de lokala intressena bliva behörigen beaktade samt medför mindre besvär och tidsspillan än stadsplaneutredningens förslag.

Vad nu sagts om antagande och fastställande av byggnadsordning bör äga tillämpning jämväl i fråga om ändring eller tillägg till byggnadsordning, och detta även om byggnadsordningen fastställts av Kungl. Maj:t.»

I likhet med departementschefen anser utskottet prövningen av fastställelse av byggnadsordning böra ankomma på länsstyrelse.

I propositionen har föreslagits, att länsstyrelse till förekommande av obe-

Utskottet.

fogade avvikelser från det normalförslag till byggnadsordning, som byggnadsstyrelsen har att upprätta, alltid skall före fastställelseprövningen inhämta byggnadsstyrelsens yttrande samt att länsstyrelse — om den finner byggnadsordning, vars fastställande avstyrks av byggnadsstyrelsen, böra fastställas — skall hänskjuta frågan härom till Kungl. Maj:ts prövning. En sådan anordning är otvivelaktigt ägnad att tillgodose önskemålet om större enhetlighet med avseende å byggnadsföreskrifterna. Å andra sidan medför anordningen besvär och tidsspillan vid ärendets avgörande. I de fall, då byggnadsordningen icke innefattar avvikelse från normalförslaget, synas fördelarna av ett inhämtande av byggnadsstyrelsens yttrande icke uppväga de därmed förenade olägenheterna. Utskottet anser fördenskull förevarande stadgande böra jämkas så, att inhämtandet av byggnadsstyrelsens yttrande begränsas till de fall, då den till länsstyrelsens prövning hänskjutna byggnadsordningen innefattar avvikelse från normalförslaget.

Vad nu sagts bör även gälla ändring av byggnadsordning.

49 § 4 mom.

Beträffande detta stadgande har *departementschefen* i propositionen anfört bland annat:

»Såsom yttrandena giva vid handen råda mycket olika meningar om vilka luftväxlingsanordningar som erfordras i bonings- och arbetsrum samt bad- och duschrum. Frågan härom är för närvarande föremål för ingående forskning och utredning. Den omständigheten att resultatet härav kan nödvändiggöra en revision av de bestämmelser rörande ventilation, om vilkas införande nu är fråga, bör dock med hänsyn till de betydande olägenheter som bristen på enhetliga föreskrifter i förevarande hänseende medför icke hindra att frågan nu göres till föremål för reglering.

Stadsplaneutredningen har i sitt förslag intagit det i byggnadsordningarna vanligen förekommande stadgandet, att bonings- och arbetsrum samt bad- och duschrum skola försees med erforderlig anordning såväl för införande av frisk luft som för avlägsnande av den förbrukade. I åtskilliga yttranden har häremot invänts, att särskilda evakueringskanaler icke behövdes i rum med öppningsbara fönster samt att de föreslagna åtgärderna vore mera omfattande och kostsamma än som betingades av behovet. Det har även framhållits, att evakueringskanaler, där sådana funnes, ofta gjordes oanvändbara för att förekomma drag.

Givetvis böra bestämmelserna om ventilationens ordnande icke avfattas på sådant sätt att byggnadsverksamheten belastas med onödiga kostnader. Å andra sidan måste tillses, att erinran mot bestämmelserna icke med fog kan riktas ur hälsovårdssynpunkt. Man torde ännu sakna tillräcklig kännedom om de faktorer, som äro avgörande för bedömande av frågan, i vilken utsträckning särskilda luftväxlingsanordningar kunna vara påkallade. Såsom utredningen framhållit innebär dess förslag, att, på samma sätt som för närvarande, öppningsbart fönster i vissa fall kan vara tillfyllest. Vad sålunda föreslagits synes ändamålsenligt. Frågan om behovet av ytterligare luftväx-

lingsanordningar får avgöras med hänsyn till omständigheterna, därvid det förutsättes att icke mera omfattande åtgärder påfordras än som befinnes oundgängligen erforderligt. Närmare föreskrifter i förevarande hänseenden torde, på sätt stadsplaneutredningen jämväl föreslagit, böra intagas i anvisningar av byggnadsstyrelsen. Av dessa anvisningar bör sålunda framgå, under vilka förutsättningar särskilda ventilationsanordningar skola kunna helt eller delvis undvaras. Då förhållandena därtill föranleda, bör dispens från anvisningarna kunna meddelas av byggnadsstyrelsen.

Mot de föreslagna bestämmelserna rörande ventilation av kök, skafferi, klosettrum och pannrum har jag ej heller funnit anledning till erinran.»

I överensstämmelse med vad utskottet förut anfört om att förevarande reform icke får leda till sänkning av den nuvarande bostadsstandard, anser sig utskottet, lika litet som departementschefen, kunna biträda de i vissa yttranden förordade begränsningarna av ventilationsanordningarnas omfattning.

Utskottet.

Av stadgandet framgår icke med tydlighet i vilka fall särskilda ventilationsanordningar utöver öppningsbart fönster kunna helt eller delvis undvaras. Närmare föreskrifter härom förutsättas skola upptagas i de anvisningar, som efter Kungl. Maj:ts godkännande skola utfärdas av byggnadsstyrelsen. Enär det uppenbarligen icke är möjligt, att i byggnadsstadgan ange under vilka förutsättningar, särskilda ventilationsanordningar utöver öppningsbart fönster kunna undvaras, anser utskottet lämpligt att frågan härom regleras genom anvisningar. Vid anvisningarnas utarbetande bör beaktas, att kravet på en ur hälsovårdssynpunkt betryggande ventilation av bostadslägenhet med hänsyn till kostnaderna icke drives längre än som påkallas av omständigheterna. Enligt utskottets mening böra exempelvis särskilda ventilationsanordningar utöver öppningsbart fönster icke påfordras i lägenheter, som äro genomluftbara. Utskottet förutsätter vidare, att anvisningarna avfattas på ett sådant sätt, att byggnadsnämnderna ha möjlighet att taga erforderlig hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall.

51 § 1 mom.

I detta moment angivas de allmänna grunderna för anordnande av bostadslägenhet.

I motionen I: 358 har uttalats att bestämmelserna i detta moment borde kompletteras med föreskrift att till varje bostadslägenhet med kök skulle höra matkällare. Till stöd härför har framhållits, att det särskilt i storstäderna ofta förekomme, att lägenheter ej försåges med matkällare, vilket på grund av de relativt små skafferiutrymmena torde vara nödvändigt.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om önskvärdheten av att varje bostadslägenhet förses med matkällare. I hyreshus med centralvärme torde det emellertid ofta vara svårt att anordna matkällare för varje lägenhet. Med hänsyn härtill anser utskottet någon särskild föreskrift om matkällare icke böra meddelas.

Utskottet.

51 § 2 mom.

Departementschefen har beträffande detta moment anfört bland annat:

»I 8 § 2 mom. första stycket hälsovårdsstadgan har föreskrivits, att boningsrum skall ha sådan storlek, att däri boende icke genom bristande utrymme hos rummet utsättas för sanitär olägenhet. Enligt de av stadsplaneutredningen föreslagna bestämmelserna i 1 mom. av förevarande paragraf skall boningslägenhet så anordnas, att den bl. a. bereder möjlighet till trevnad och god hygien samt tillgodoser skäligen anspråk på utrymme.

Mot en mera fullständig reglering av frågan om boningsrums storlek än vad de angivna bestämmelserna innehålla ha i några yttranden anförts betänkligheter. Det har därvid gjorts gällande, att i författning föreskrivna minimimått hade en benägenhet att betraktas såsom standardmått, vilket skulle vara att beklaga. Vidare har framhållits, att för den mycket betydelsefulla bostadsproduktion som skedde med understöd av statsmedel vissa minimifordringar uppställts med avseende å lägenheternas storlek och att anledning därför sagnades att befara en utveckling mot bostäder med otillräckligt utrymme.

Från social och hygienisk synpunkt är dock av stor betydelse, att produktion av bostäder med otillräckliga rumsytor hindras. Visserligen torde man beträffande den del av bostadsproduktionen som sker med understöd av statsmedel icke behöva befara, att rummen göras alltför små. En väsentlig del av bostadsproduktionen regleras emellertid icke av de villkor som uppställts för erhållande av statliga byggnadslån. Beträffande denna del av bostadsproduktionen kan man, särskilt i betraktande av den hittillsvarande utvecklingen, icke med säkerhet påräkna, att kravet på tillräckliga rumsutrymmen alltid blir tillgodosett utan att föreskrifter meddelas om rummens storlek. Även om en reglering skulle, såsom i några yttranden gjorts gällande, medföra att de fastställda minimimåtten bleve standardmått — en förmodan vars riktighet dock torde på goda grunder kunna ifrågasättas — skulle man genom en reglering vinna, att standardmåtten icke bliva ännu mindre än de minimimått, om vilkas införande nu är fråga, och att ytterligare minskning av bostadslägenheternas storlek sålunda förhindras. Särskilt under en övergångsperiod efter det krissvårigheterna lättat torde detta vara till nytta, under det man för tiden därefter kan förmoda att konkurrensen skall verka i riktning mot större rumsmått. Jag finner därför övertygande skäl tala för att frågan om boningsrummens storlek nu göres till föremål för reglering.

I några yttranden har förordats, att regleringen måtte ske genom anvisningar av byggnadsstyrelsen. Jag anser emellertid, att frågan om bostadsrummens storlek är av sådan betydelse från social synpunkt att bestämmelserna härom böra upptagas i byggnadsstadgan.

Mot grunderna för den av stadsplaneutredningen föreslagna regleringen i denna del har anmärkts, att minimimåtten bort hänföras — icke till rummen såsom utredningen föreslagit — utan till lägenheten såsom sådan. Bostadsbehovet är emellertid mycket olika. Med hänsyn härtill synes regle-

ringen, såsom stadsplaneutredningen funnit, böra hänföras till rummens och icke till lägenhetens storlek. Från social synpunkt är givetvis önskvärt, att mycket små lägenheter icke användas till familjebostad såsom nu ofta är fallet. Bestämmelse härom har emellertid icke sin plats i byggnadsstadgan.

Jag har i stort sett icke något att erinra mot de av stadsplaneutredningen föreslagna minimimåtten, vilka i huvudsak överensstämja med de av statens byggnadslånebyrå uppställda minimikraven med avseende å storleken av lägenheter i byggnader, till vilkas uppförande byggnadslån lämnas av statsmedel.

Såsom stadsplaneutredningen funnit bör boningsrums golvyta i regel icke understiga 9 kvadratmeter. Matrum med direkt anslutning till kök må dock enligt förslaget ha en golvyta av endast 6 kvadratmeter. Då denna typ av rum är vanlig i moderna lägenheter och kan vara ändamålsenlig, torde någon befogad erinran häremot icke kunna göras. Mera tveksamt är stadsplaneutredningens förslag, att byggnadsnämnd må medgiva undantag från huvudregeln om en minsta golvyta av 9 kvadratmeter beträffande sovrum, avsett för endast en person, eller eljest, där särskilda förhållanden föreligga. Frånsett allmänna inrättningar saknas i de flesta fall möjlighet att kontrollera att sådana sovrum användas av endast en person. Emellertid kunna dock bärande skäl anföras för att medgiva sovrum med mindre golvyta än 9 kvadratmeter, dock ej under 6 kvadratmeter. Jag anser mig därför böra godtaga den föreslagna undantagsbestämmelsen men förutsätter, att byggnadsnämnderna iakttaga synnerlig försiktighet vid lämnande av sådan eftergift, särskilt då fråga är om mindre lägenheter.

I fråga om lägenhet, som omfattar ett rum och kök eller flera rum och kök, har stadsplaneutredningen föreslagit, att det största rummet i lägenheten skall ha en golvyta av minst 17 kvadratmeter. Det för detta fall föreslagna minimimåttet synes väl knappt och torde därför böra ökas till 18 kvadratmeter. En sådan rumsstorlek står i överensstämmelse med de av statens byggnadslånebyrå uppställda normerna för denna bostadstyp och har vunnit viss hävd. Jag anser stadgandet böra jämkas jämväl så, att därav tydligt framgår att det är tillfyllest, om köket har en golvyta av 18 kvadratmeter.

Såsom stadsplaneutredningen funnit bör i bostadslägenhet med endast ett rum dettas golvyta i regel icke understiga 15 kvadratmeter, om till lägenheten hör kokvrå eller annat utrymme för matlagning, samt eljest 12 kvadratmeter. Då undantag från denna regel ej sällan påkallas, exempelvis då fråga är om en av allmän inrättning eller stiftelse uppförd byggnad för äldre eller ensamstående personer, bör byggnadsnämnd, såsom stadsplaneutredningen också föreslagit, äga befogenhet att medgiva ett underskridande av de angivna minimimåtten.

Vad härefter angår måtten på kök och kokvrå vill jag, i överensstämmelse med vad medicinalstyrelsen förordat, föreslå att med kök skall förstås utrymme för matlagning med en golvyta av minst 6 kvadratmeter. Vidare torde böra stadgas, att kök alltid skall vara förselt med öppningsbart fönster, medan föreskriften om fönster beträffande kokvrå torde böra ha den mindre

kategoriiska lydelse stadsplaneutredningen förordat. Slutligen anser jag, att den minsta bredden av kokvrå bör i enlighet med byggstandardiseringens hemställan jämkas till 1,40 meter.»

Utskottet.

Mot bestämmelserna i detta moment hava betänkligheter uttalats inom utskottet. Man kan enligt utskottets mening icke bortse från faran, att de föreslagna minimimåtten bliva standardmått, något som icke kan anses önskvärt. Fastställandet av minsta storleken av rum innebär i och för sig icke någon säkerhet för att rummet utnyttjas på ett lämpligt sätt. Verkställda undersökningar av bostadsvanorna giva vid handen, att rum, som lämpa sig för en eller två personer, ej sällan användas såsom sovrum för tre eller flera personer. Den behöfliga rumsstorleken är vidare i hög grad beroende av antalet rum i lägenheten och i viss mån av andra inverkan omständigheter, såsom förhållandet mellan bredd och djupmått, placeringen av dörrar och fönster samt sättet för rummets inredning.

Då emellertid fastställandet av minimimått å rum är, såsom utskottet förut framhållit, ägnat att förhindra en med hänsyn till den hittillsvarande utvecklingen befarad ytterligare minskning av rummens storlek, har utskottet ansett sig böra i princip tillstyrka förslaget i denna del.

Det har inom utskottet framhållits, att de i momentet angivna minimiutrymmena framkommit efter överläggningar, i vilka icke någon kvinna med erfarenhet av hushållsarbete deltagit. En viss känsla av ovisshet, om måtten kunna anses tillräckliga, kan därför icke utan vidare avvisas. Det torde dock i stort sett icke vara möjligt att under nu rådande förhållanden föreskriva större mått än de föreslagna. Vissa jämkningar synas dock erforderliga.

Enligt första stycket i förevarande moment må med vissa undantag bostadsrummens golvyta icke understiga 9 kvadratmeter. I byggnadslånebyråns minimifordringar å storleken av bostadslägenheter i hus, avsedda att uppföras med stöd av statligt tertiärlån, är i lägenheter om högst tre rum och kök motsvarande mått satt till 10 kvadratmeter. Enligt utskottets mening bör bostadsrummens golvyta i mindre lägenheter icke understiga sistnämnda mått. I lägenheter om mera än tre rum och kök bör å andra sidan minimimåttet å överskjutande rum icke behöva överstiga 7 kvadratmeter. Enligt utskottets mening bör rum, även om detsamma är avsett att användas såsom sovrum för endast en person, i regel icke understiga sistnämnda mått.

I vissa fall kunna dock mindre mått än de av utskottet förordade vara motiverade. Så kan exempelvis vara fallet, om förvaring av underkläder och dylikt icke är avsedd att tillgodoses genom lös möbel utan genom fast skåpinredning. Även i andra fall kunna omständigheterna vara sådana, att mindre mått än de angivna kunna tillåtas. Då möjlighet att taga hänsyn till alla inverkan om faktorer bör finnas, anser utskottet lämpligt, att de av utskottet förordade bestämmelserna kompletteras med anvisningar, angivande under vilka förutsättningar undantag från de fastställda minimimåtten må av byggnadsnämnd medgivas. Utskottet förutsätter därvid att anvisningarna utformas på ett sådant sätt, att undantag icke medgivas i andra fall än då så kan

ske utan våda ur hälsovårdssynpunkt. I utarbetandet av anvisningarna i denna del böra även kvinnor med erfarenhet av hushållsarbete deltaga.

De i andra stycket av detta moment angivna måttbestämmelserna synas utskottet lämpliga och så avfattade, att de lämna behövlig frihet för olika förekommande bostadstyper.

Enligt föreskrift i momentets tredje stycke får kök icke hava mindre bredd än 1,50 meter. Detta mått synes utskottet alltför knappt och bör därför ökas till 1,70 meter.

I övrigt har utskottet icke funnit anledning till erinran mot de föreslagna bestämmelserna.

51 § 3 mom.

Beträffande detta moment har *departementschefen* anfört bland annat:

»De nu gällande bestämmelserna om rumshöjd lämna åt städerna möjlighet att inom en tämligen vid ram genom föreskrift i byggnadsordning bestämma om rumshöjden. Bestämmelserna giva därjämte ett rätt stort utrymme åt byggnadsnämnds diskretionära prövning i hithörande frågor. Med hänsyn till rumshöjdens betydelse kan det icke vara lämpligt att låta frågan härom i så stor utsträckning avgöras lokalt. På grund härav och för vinnande av större enhetlighet synes — vilken uppfattning man än må ha beträffande den lämpligaste rumshöjden — en överarbetning av gällande bestämmelser påkallad.

I några yttranden har föreslagits, att regleringen av frågan om rumshöjden skall ske genom anvisningar av byggnadsstyrelsen. Med hänsyn till frågans sociala och ekonomiska betydelse anser jag emellertid frågan böra regleras genom bestämmelser i byggnadsstadgan.

På sätt redogörelsen för yttrandena giva vid handen äro uppfattningarna om den lämpligaste rumshöjden mycket delade. För en sänkning av den nu gällande minimihöjden talar onekligen den minskning av byggnads- och driftskostnaderna som härigenom skulle vinnas. Enligt uppgift av stadsplaneutredningen skulle man genom en minskning av rumshöjden från 2,70 till 2,50 meter ernå en kostnadsbesparing av omkring 2 procent.

Mot den sänkning av rumshöjden, som angivna besparingsmöjlighet kan motivera, har anförts, att en sänkning skulle medföra olägenheter från hygienisk synpunkt, främst på grund av minskningen av rummets volym men även på grund av något försämrade belysningsförhållanden.

Stadsplaneutredningen har avrått från en sänkning av den nu gällande generella minimihöjden i bonings- och arbetsrum, enär de faktorer som inverka på bedömandet av denna fråga, särskilt ventilationsproblemet, ännu icke äro tillräckligt kända. En av utredningsmännen har emellertid i en reservation förordat en sänkning av den generella minimihöjden från 2,70 till 2,60 meter. Sistnämnda förslag har tillstyrkts i ett stort antal yttranden.

Erfarenheten synes giva vid handen att den nu vanliga rumshöjden, 2,70 meter, icke medför några olägenheter från hälsovårdssynpunkt. En sänkning av rumshöjden från 2,70 meter till 2,60 meter synes icke heller behöva möta

betänkligheter. De av mig förordade bestämmelserna om rummens storlek och beskaffenhet i övrigt samt om ventilationsanordningar torde sålunda innebära tillräckliga garantier för att en sådan sänkning av den generella rumshöjden icke skall medföra några vådor från hygienisk synpunkt. På grund härav och då den skulle medföra en icke oväsentlig minskning av byggnads- och driftskostnaderna, anser jag mig böra biträda reservantens förslag.

Vad härefter angår stadsplaneutredningens förslag att medgiva en rumshöjd av allenast 2,50 meter i genomluftbar lägenhet inom helt fribelägen byggnad eller inom en byggnad med ett djup av högst 11 meter synas några avgörande invändningar från hälsovårdssynpunkt icke kunna framställas däremot. Om emellertid den generella minimihöjden, på sätt jag förordat, bestämmes till 2,60 meter, synes behovet av att i nu nämnda fall kunna tillåta en minimihöjd av 2,50 meter icke vara så stort. Härtill kommer, att det från standardiseringssynpunkt anses önskvärt, att antalet tillåtna minimihöjder blir så litet som möjligt. Det föreligger anledning antaga, att en enhetlig minimihöjd för hyreshus i längden skall visa sig billigare. Jag anser därför, att något undantag från den generella minimihöjden icke bör göras för genomluftbara lägenheter.

I byggnad som ej inrymmer flera än två för familj avsedda lägenheter torde däremot en lägre rumshöjd än den generella minimihöjden böra tillåtas. Mot den av stadsplaneutredningen föreslagna bestämmelsen beträffande rumshöjderna i sådan byggnad har anmärkning framställts endast av statens byggnadslånebyrå och Svenska teknologföreningen, som anse att en rumshöjd av 2,40 meter icke borde tillåtas för tvåvåningshus med skilda lägenheter i botten- och övervåning. Tillräckliga skäl att kräva en högre rumshöjd, om lägenheterna anordnas på dylikt sätt, synas dock icke föreligga. Icke heller i övrigt har jag något att erinra mot stadsplaneutredningens förslag i denna del.

Stundom kan det möta svårighet att för något enstaka rum i bostadslägenhet ernå föreskriven minimihöjd. Såsom stadsplaneutredningen funnit bör byggnadsnämnd om så är förhållandet eller eljest i särskilda fall äga befo-genhet att medgiva mindre rumshöjd, som dock ej bör få understiga 2,10 meter. I ett yttrande har ifrågasatts befo-genhet för byggnadsnämnd att medgiva undantag från de fastställda minimihöjderna i alla fall, där byggnadens planlösning och konstruktion fordrade detta. En dylik utvidgning av möjligheten att lämna dispens anser jag mig dock icke kunna tillråda.

För att förhindra, att luftvolymen i boningsrum med liten rumshöjd blir alltför ringa, bör föreskrivas, att rums kubikinnehåll icke i något fall får understiga 15 kubikmeter.

I stadsplaneutredningens förslag till bestämmelser i förevarande hänse-ende ha måtten i enlighet med nu gällande praxis hänförs till rumshöjd, d. v. s. nivåskillnaden mellan golv och tak. På de av byggstandardiseringen angivna skälen torde emellertid måtten böra hänföras till våningshöjd, vilket innebär att höjden skall räknas från golv till golv.

De av byggstandardiseringen föreslagna våningshöjderna motsvara de av stadsplaneutredningen föreslagna rumshöjderna, ökade med 30 centimeter.

Under förutsättning att bjälklagen ha en tjocklek av 30 centimeter innebär byggstandardiseringens förslag icke någon ändring av de av utredningen föreslagna rumshöjderna. Byggnadsstyrelsen har upplyst att bjälklagen brukar ha en tjocklek av 20—25 centimeter, om de äro av betong, och av 30—32 centimeter, om de äro av trä. De angivna våningshöjderna skulle följaktligen i allmänhet innebära vid användande av betongbjälklag en obetydlig ökning och vid användande av träbjälklag en obetydlig minskning av de rumshöjder, stadsplaneutredningen förordat. Byggstandardiseringen har emellertid förutsatt användandet av bjälklag med en tjocklek av ända till 35 centimeter utan att våningshöjden skulle behöva ökas. Detta skulle kunna medföra en sänkning av rumshöjden av 5 centimeter i förhållande till stadsplaneutredningens förslag. Då emellertid måttens hänförande till våningshöjderna icke bör kunna medföra en så stor sänkning, bör våningshöjden ökas, om och i den mån tjockleken av bjälklaget överstiger 32 centimeter.

Om rummen skola erhålla de av mig förordade höjdmåtten, böra våningshöjderna räknade från golv till golv bestämmas till 2,90, 2,70, 2,60 och 2,40 meter.

Om det här angivna beräkningssättet införes i förevarande moment, torde motsvarande jämkningar böra vidtagas i 105 §, där vissa bestämmelser meddelas för den egentliga landsbygden.»

Mot de föreslagna bestämmelserna i detta moment hava i vissa yttranden anförts betänkligheter. Det har därvid framhållits att bestämmelserna kunna medföra en viss standardförsämring och innebära vådor ur hälsovårdssynpunkt. Även om de anförda betänkligheterna, enligt utskottets mening, icke helt sakna fog, synas de dock överdrivna. En sänkning av våningshöjden från 3 till 2,9 meter (vilket motsvarar en sänkning av rumshöjden från 2,7 till 2,6 meter) medför en minskning av rumsvolymen av allenast 3,7 procent och torde med hänsyn härtill vara av mycket liten betydelse ur hälsovårdssynpunkt. De föreslagna bestämmelserna om minsta storleken av rums golvyta och om ventilationsanordningar torde, såsom departementschefen framhållit, innebära tillräckliga garantier för att sänkningen av minsta tillåtna våningshöjd icke skall medföra några vådor ur hälsovårdssynpunkt. På grund härav och då sänkningen skulle medföra en icke oväsentlig minskning av byggnads- och driftskostnaderna har utskottet icke ansett sig böra avstyrka de föreslagna bestämmelserna i denna del.

Utskottet.

51 § 4 mom.

Beträffande allmän byggnad, vartill ritningar prövas av Kungl. Maj:t eller av byggnadsstyrelsen, eller beträffande annan allmän byggnad, som tillhör kronan, må, enligt stadgandet i detta moment, mindre avvikelser från vad som föreskrives i 2 och 3 mom. medgivnas av den myndighet, som har att pröva ritningar till byggnaden.

I motionen I: 358 har hemställts, att detta moment måtte helt utgå. Motionärerna framhålla, att bestämmelsen ur byggnadsnämndernas och deras

tjänstemäns synpunkt vore olämplig. Det vore irrationellt och oriktigt, att staten skulle kunna tillåta en lägre byggnadsstandard för exempelvis kontor, arbetslokaler eller tjänstebostäder. Även för dem som toge dessa byggnader i anspråk såsom hyresgäster måste det verka stötande, att de måste nöja sig med en lägre standard än de eljest skulle kunna hava erhållit.

Utskottet.

Det synes även utskottet uppenbart, att åt de allmänna byggnaderna icke får givas lägre standard än den som föreskrivits för alla övriga byggnader. Då emellertid möjlighet bör finnas att besluta om sådana avsteg från de givna föreskrifterna, som kunna av byggnadsnämnd dispensvis medgivas, har utskottet icke ansett sig böra avstyrka det föreslagna stadgandet. Utskottet förutsätter emellertid, att stadgandet icke tillämpas i andra än nu nämnda fall.

53 a §.

I samband med utfärdandet av civilförsvarslagen infördes genom kungörelse den 15 juli 1944 (nr 545) under 53 a § i byggnadsstadgan vissa föreskrifter rörande utförandet av vertikala bärverk och bjälklag. Om byggnad uppföres i tre eller flera våningar eller därutöver, skola enligt föreskrift i 1 mom. i nämnda paragraf vertikala bärverk, bjälklag över källare samt översta på mur eller därmed likvärdigt bärverk vilande bjälklag utföras brandsäkert. Uppföres byggnad i flera än fyra våningar, skola jämväl övriga bjälklag utföras brandsäkert. Vidare har i 2 mom. föreskrivits, att vid uppförande av stationsbyggnad till järnväg eller av därmed jämförlig byggnad, som är av vikt för allmänna samfärdseln, byggnad för industriellt ändamål, i vilken i regel minst 25 personer samtidigt äro sysselsatta, eller byggnad, som inrymmer undervisnings- eller vårdanstalt, hotell eller pensionat och är avsedd att hysa minst 25 personer, vertikala bärverk och samtliga bjälklag skola, oavsett antalet våningar, utföras brandsäkert. I 3 mom. har stadgats, att om tillämpning av de i 1 och 2 mom. meddelade bestämmelserna skulle medföra oskäligen kostnad eller om särskilda skäl för undantag från sagda bestämmelser eljest skulle föreligga, sådant undantag må medgivas av länsstyrelsen.

Enligt 108 a § skola bestämmelserna i 53 a § äga motsvarande tillämpning å landsbygden. Vad nu sagts skall gälla även inom område, för vilket byggnadsplan eller utomplansbestämmelser icke fastställts, dock ej i fråga om ekonomibyggnad till jordbruksfastighet.

I skrivelse den 28 november 1944 till Kungl. Maj:t har skolöverstyrelsen uttalat, att bestämmelserna i 53 a och 108 a §§ kunde beträffande byggnader för folkskoleväsendet få vittgående ekonomiska konsekvenser icke blott för staten utan även för vederbörande kommuner. Det torde därför kunna förutses, att den möjlighet till dispens, som bestämmelserna anvisade, komme att i stor utsträckning utnyttjas. Det syntes angeläget, att vid dylikt dispensförfarande största möjliga enhetlighet ernåddes. Detta syfte kunde enligt styrelsens mening vinnas genom utfärdande av cirkulär till statens folk-

skolinspektörer, skoldistrikt m. fl. Då styrelsen ansåge frågan härom böra underställas Kungl. Maj:ts prövning, hemställde styrelsen om bemyndigande att utfärda sådant cirkulär.

Över skolöverstyrelsens framställning ha yttranden avgivits av ett flertal myndigheter. I flera av dessa yttranden har förordats en omarbetning av bestämmelserna.

Departementschefen har härom i propositionen anfört bland annat:

»De i 53 a § 1 och 2 mom. byggnadsstadgan meddelade föreskrifterna innebära, att därmed avsedda byggnader måste uppföras av tegel eller betong. Användandet av sådant material för uppförandet av byggnader med tre eller flera våningar och övriga i paragrafen angivna anläggningar måste väl från brandskyddssynpunkt anses önskvärt. I flera yttranden har emellertid hävdats, att bestämmelserna äro för stränga och ägnade att medföra alltför stora kostnader. Enligt stadgandet i 3 mom. äger länsstyrelse visserligen meddela dispens, om en tillämpning av bestämmelserna skulle medföra oskäliga kostnader eller om eljest särskilda skäl till undantag föreligga. Den numera förebragta utredningen synes giva vid handen, att en tillämpning av nämnda föreskrifter i ett stort antal fall komme att medföra en större ökning av byggnadskostnaderna än som kan anses skäligen i förhållande till den ökade brandsäkerhet som skulle vinnas. Med hänsyn härtill synes en författningsändring påkallad.

Civila byggnadsutredningen har förordat, att bestämmelserna i 2 mom. skola helt upphävas. Det måste emellertid från brandskyddssynpunkt anses angeläget, att åtminstone större anläggningar i regel få en brandsäker konstruktion. Jag kan därför icke biträda byggnadsutredningens uppfattning. Hänsynstagandet till de ekonomiska synpunkterna synes i stället böra ske på det sättet att föreskrifterna om brandsäker konstruktion av byggnad med mindre antal våningar än tre begränsas att avse allenast större anläggningar. Från bestämmelsernas tillämpningsområde torde i enlighet härmed böra undantagas sådana byggnader för undervisningsändamål, som icke äro avsedda att inrymma minst 100 personer. Härav lär följande, att byggnad för gymnastiklokal, som uppföres i anslutning till skola, i allmänhet icke behöver ha brandsäker konstruktion. Då det vidare från brandskyddssynpunkt knappast kan anses erforderligt, att vertikala bärverk och samtliga bjälklag utföras brandsäkert vid uppförandet av mindre stationsbyggnader och andra därmed jämförliga mindre byggnader för den allmänna samfärdseln, synas bestämmelserna härom böra begränsas att avse allenast större byggnader för sådant ändamål. Det torde utan mera avsevärd olägenhet kunna anförtros åt byggnadsnämnderna och centrala statliga myndigheter att avgöra, om viss byggnad är att anse såsom större eller mindre och föreskrifterna om brandsäker konstruktion följaktligen äro tillämpliga eller ej. Härvid bör komma i betraktande, huruvida byggnaden är avsedd för en talrik personal och om den skall kunna samtidigt inrymma ett stort antal resande. Beträffande byggnad för industriellt ändamål torde kravet på brandsäker konstruktion lämpligen böra inskränkas att avse byggnad, i vilken i regel minst 50 personer samtidigt äro

sysselsatta. I fråga om vårdanstalt, hotell eller pensionat torde sådan konstruktion böra krävas endast om byggnaden är avsedd att inrymma minst 50 personer. Utföras här ifrågavarande anläggningar i tre eller flera våningar, framgår av vad jag nyss sagt, att kravet på brandsäker konstruktion alltså skall gälla.»

Svenska cementföreningen u. p. a. har i skrivelse till utskottet den 18 april 1945 förklarat sig vilja lämna en orientering om det byggnadssätt för uppförande av brandsäkra väggar, benämnt *Nopsa-systemet*, som skulle giva möjlighet att utan kostnadsökning i jämförelse med trähus uppföra de i förevarande paragraf aktuella byggnaderna brandsäkert, icke endast i avseende å själva väggarna utan även bjälklagen. Genom användande av detta system skulle enligt cementföreningen erhållas en brandsäker väggtyp, cirka 30 procent billigare än en tegelvägg samt mellan 15 procent under och 12 procent över priset för en vägg av trä av de typer, som plägar tillämpas för här ifrågavarande slag av byggnader. Enligt föreningen skulle bärigheten hos Nopsa-väggen vara 20 procent större och värmeisoleringsförmågan betydligt bättre än för en $1\frac{1}{2}$ -stens vanlig tegelmur. Nopsaväggen uppgives även motsvara nu gällande bestämmelser för brandsäkra väggar, om den utföres med fyllning av masugnsslagg. Under åberopande av nu angivna egenskaper hos Nopsasystemet har cementföreningen ansett mindre välmotiverat att genomföra den i propositionen föreslagna mildringen av nu gällande bestämmelser rörande kravet på brandsäkerhet, vilket skulle utlämna det ojämförligt största antalet skolor och ålderdomshem åt risken att brinna ned.

Byggnadsstyrelsen har i ett den 2 maj 1945 avgivet yttrande över cementföreningens framställning uttalat, att Nopsa-väggen i vissa fall kunde vara en användbar och även ur ekonomisk synpunkt lämplig konstruktion, till exempel för byggnader i avlägset belägna trakter med mindre goda kommunikationer eller i sådana fall, då särskilt billig arbetskraft kunde erhållas för tillverkning av Nopsa-stenen. Cementföreningens påstående om denna väggtyps allmänna företräden framför en motsvarande tegel- resp. trävägg vore icke med verkligheten överensstämmande. En objektiv kostnadsjämförelse mellan Nopsa-vägg och trävägg visade, att den förstnämnda väggtypen i regel ställde sig 10 procent dyrare än den sistnämnda. Vad cementföreningen i sin skrivelse anfört rörande Nopsa-systemet syntes byggnadsstyrelsen således icke ägnat att rubba den eljest allmänt hävdade uppfattningen, att gällande bestämmelser i 53 a och 108 a §§ byggnadsstadgan om brandsäkert utförande av bjälklag och vertikala bärverk i vissa fall vore onödigt stränga.

Utskottet.

Den verkställda utredningen synes visa att Nopsa-systemet icke kan tillmätas någon mera avgörande betydelse vid bedömandet av den uppkomna frågan om uppmjukning av gällande föreskrifter rörande utförandet av vertikala bärverk och bjälklag.

Såsom departementschefen framhållit synes den i ärendet förebragta utredningen giva vid handen att en tillämpning av nämnda föreskrifter i ett stort antal fall komme att medföra en större ökning av byggnadskostna-

derna än som kan anses skälig i förhållande till den ökade brandsäkerhet som skulle vinnas. Utskottet har för den skull icke något att erinra mot den i propositionen förordade jämkningen av berörda föreskrifter.

60 c §.

Enligt det föreslagna stadgandet i denna paragraf skall, innan byggnad rives, tillses, att den är fri från ohyra.

I motionen I: 358 har föreslagits att ordet »tillses» utbytes mot »styrkas hos byggnadsnämnden medelst intyg från desinfektör». Det framhålles i motionen, att detta för närvarande åtminstone på ett flertal håll vore stadgad praxis och att någon anledning till avvikelse därifrån icke föreläge.

I likhet med motionärerna finner väl utskottet önskvärt, att det — innan byggnad rives — medelst intyg av desinfektör styrkes, att byggnaden är fri från ohyra. I åtskilliga orter finnes emellertid icke någon desinfektör. Med hänsyn härtill kan det icke vara lämpligt att skärpa det föreslagna stadgandet på sätt motionärerna förordat. Utskottet förutsätter emellertid att byggnadsnämnd på plats, där desinfektör finnes, icke lämnar tillstånd till rivning av byggnad utan att det med intyg av desinfektör styrkts, att byggnaden är fri från ohyra.

Utskottet.

61 §.

I propositionen har föreslagits den ändring av denna paragraf, att byggnadslov skall krävas jämväl för varje ändring, som berör eldstad eller rök- eller imrör.

Utskottet.

Utskottet, som icke har något att erinra mot stadgandet, förutsätter, att detsamma icke avser frislående kaminer.

73 § 1 mom.

Enligt förslaget skall, innan byggnad tages i bruk, anmälan om arbetets avslutande göras hos byggnadsnämnden, därvid skall företes bevis av skorstensfejaren, att eldstäder och rökrör samt imrör och ventilationsanordningar blivit av honom undersökta och godkända.

Byggnadsnämnden och *stadsfullmäktige i Eskilstuna* ha i sitt yttrande över stadsplaneutredningens förslag framhållit att intyget borde företes under byggnadsarbetets gång vid den s. k. stombesiktningen. En dylik bestämmelse hade i praktiken visat sig fungera till belåtenhet, särskilt för de byggande, då påfordrade förändringar på detta stadium vore väsentligt enklare och billigare att verkställa, vartill komme att kontrollen av desamma bleve lättare. En ändrad formulering, eventuellt med hänvisning till byggnadsordningen angående tidpunkten för sådant intygs avlämnande, vore därför önskvärd.

Departementschefen har i propositionen uttalat, att det torde ligga i den byggandes eget intresse, att skorstensfejarens besiktning ägde rum å en tid-

punkt, då eventuella brister kunde avhjälpas med minsta kostnad, samt att det därför icke syntes erforderligt att föreskriva, att intyget skulle företes vid en tidigare tidpunkt än som angivits i det föreslagna stadgandet.

I motionen I: 358 har under åberopande av byggnadsnämndens och stadsfullmäktiges i Eskilstuna yttrande yrkats, att stadgandet måtte ändras så, att intyget skulle företes vid stombesiktningen. Starka praktiska skäl talade därför, allra helst som några olägenheter icke kunde föränledas därav. I praktiken hade det visat sig, att den byggande sällan vore så förutseende, att skorstensfejarens besiktning ägde rum å en tidpunkt, då eventuella brister kunde avhjälpas med minsta kostnad, d. v. s. lämpligast i samband med stombesiktningen. En så enkel sak som den här föreslagna ändringen skulle medföra, att detta bleve regel i stället för såsom nu undantag. Betydelsen av lägsta möjliga byggnadskostnad borde i detta sammanhang icke heller förbises.

Utskottet.

Utskottet delar motionärernas uppfattning om önskvärdheten av att skorstensfejarens besiktning av eldstäder, rök- och imrör samt ventilationsanordningar sker å tidpunkt, då eventuella brister kunna avhjälpas med minsta kostnad. Med hänsyn härtill synes lämpligt, att skorstensfejarens intyg, där så är möjligt, företes redan vid stombesiktningen. Denna och tidpunkten därför regleras emellertid icke närmare i byggnadsstadgan. Det kan då icke vara lämpligt att i stadgan föreskriva, att intyget skall företes vid stombesiktningen. Hinder möter emellertid icke att i byggnadsordningarna upptaga en bestämmelse om att intyget, där så kan ske, företes redan vid stombesiktningen. Det synes lämpligt att bestämmelse härom upptages i byggnadsstyrelsens normalförslag till byggnadsordning.

79 a §.

I denna paragraf stadgas bland annat att byggnad, som ej sammanbygges eller kan förväntas komma att sammanbyggas med byggnad å grannfastighet, icke må läggas på mindre avstånd från fastighetens gräns än som motsvarar hälften av den för byggnaden tillåtna största höjden, ej heller i något fall närmare gränsen än 4,5 meter.

I motionen I: 358 har förordats en uppmjukning av stadgandet, i det att indragningen från gränsen i stället borde bestämmas till hälften av den höjd, vartill byggnaden faktiskt uppfördes.

Utskottet.

Det är visserligen ur kostnadssynpunkt önskvärt att så få hinder som möjligt uppställas mot ett effektivt utnyttjande av tomtmark. En uppmjukning av stadgandet på föreslaget sätt synes dock betänkelig ur brandskyddssynpunkt. Även om en byggnad från början uppföres till lägre höjd än den tillåtna och därför utan fara ur brandskyddssynpunkt kan läggas närmare gränsen, finnes det icke något hinder för ägaren att senare bygga på huset ytterligare en våning. Man skulle visserligen kunna förena den av motionärerna förordade ändringen med ett förbud mot senare påbyggnad, men det

synes kunna ifrågasättas, om det är lämpligt att på sådant sätt omöjliggöra en påbyggnad, som måhända senare visar sig erforderlig. På grund härav och då förevarande spörsmål kan lösas genom en ändring av stadsplanen, anser utskottet sig icke kunna tillstyrka motionen i denna del.

Utskottets hemställan.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

A. att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anmäla, att riksdagen ej funnit skäl att i anslutning till det vid propositionen nr 119 fogade förslaget till kungörelse om ändring i byggnadsstadgan den 20 november 1931 (nr 364) göra andra uttalanden än utskottet i förevarande utlåtande upptagit; samt

B. att motionen I: 358 måtte anses besvarad genom vad utskottet ovan anfört.

Stockholm den 24 maj 1945.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman, Holmbäck, Linder, Olof Carlsson, Carl Eric Ericsson, Hallagård, Nils Elowsson* och *Gunnar Andersson*;

från andra kammaren: fröken *Andersson*, herrar *Pettersson* i Hällbacken, *Hermansson, Cruse*, fru *Johansson*, herrar *Hedlund* i Rådom, *Johnsson* i Stockholm och *Lundberg* i Uppsala.

Reservation

av herr *Lundberg* i Uppsala.
